

Onsdagen den 8 december

Kl. 19.30

Förhandlingarna leddes till en början av herr tredje vice talmannen.

§ 1 Konjunkturstimulerande åtgärder, m. m. (forts.)

Fortsattes överläggningen angående finansutskottets betänkande nr 47 och socialutskottets betänkande nr 42.

Herr GUSTAFSSON i Uddevalla (s):

Herr talman! Det program för att stimulera konjunkturen och bekämpa arbetslösheten som vi nu behandlar är givetvis av utomordentligt stor betydelse. Det kostar mycket pengar, och därför är det så mycket mera angeläget att insatserna sätts in på områden där effekten blir störst. Den allmänna inriktning av de statliga åtgärderna som regeringen föreslår och utskottsmajoriteten tillstyrker vill jag gärna ge min anslutning till.

På en enda punkt har jag emellertid en mot finansutskottet avvikande uppfattning. Det gäller punkten 22 om allmänna beredskapsarbeten, där jag i likhet med reservanterna och riksdagsmännen på Bohusbänken anser att dessa medel också bör disponeras för statliga stödbeställningar av kantsten. Jag kan helt instämma i det anförande som herr Magnusson i Grebbestad höll före middagspausen. Stenindustrin har under årens lopp drabbats hårt och undergått en kraftig strukturomvandling. Från att ha omfattat 8 000 sysselsatta i enbart Bohuslän är arbetsstyrkan nu nere i 400 à 500 man. Av dessa sysselsätter kantstensindustrin ca 300 man. En del av dessa har sagts upp, och för övriga har meddelats varsel om uppsägning per den 1 juni nästa år.

Nu kanske någon tycker att man inte behöver slå vakt om en näringsgren som bara omfattar några hundra personer vilkas medelålder är mycket hög. Vad som emellertid komplicerar läget är att denna industri är lokaliserad till områden där näringslivet i övrigt är mycket svagt. De stenhuggare, för vilka varsel utfärdats, bor och arbetar i norra Bohuslän. De få industrier som finns där arbetar under mycket knappa förhållanden. Facitkoncernen har där två företag som hittills varit de dominerande industrierna i de två nordligaste kommunerna. Det ena företaget har redan lagt ned sin verksamhet. Det andra har permitterat 25 man, och ytterligare permitteringar är aktuella för kanske ett hundratal man.

Länsstyrelsen och arbetsmarknadsmyndigheterna liksom kommunerna försöker på olika sätt förstärka bygden med lämpliga företag, men det har hittills inte kunnat ske på ett tillfredsställande sätt. Visserligen har några företag etablerats i området, men det räcker inte för att kompensera den minskning i sysselsättningen som skett inom andra, vikande näringsgrenar.

Onsdagen den

8 december 1971

*Konjunkturstimulerande åtgärder,
m. m.*

Onsdagen den
8 december 1971

*Konjunkturstimulerande åtgärder,
m. m.*

Vi kan i detta läge inte acceptera att man låter varslet för de 300 stenarbetarna löpa ut. Nu bör väl utskottets betänkande tolkas så, att möjligheter att lägga ut beställningar till kantstensindustrin finns, och det ser jag som positivt. Att man också vill pröva andra arbetsmarknadspolitiska åtgärder är givetvis bra.

Men inrikesutskottet säger i sitt yttrande, som finansutskottet hänvisar till, att man bör låta de statliga beställningarna komma i andra hand; utskottet hänvisar till förtidspensionering och omställningsbidrag. Det kan jag inte godta. Pensionärer finns det gott om i dessa bygder. Mer än 20 procent av befolkningen är över 65 år. En rekommendation av omskolning till andra sysselsättningar när det gäller en avfolkningsbygd där inga andra arbetstillfällen finns tycker jag närmast verkar cynisk, i synnerhet som två tredjedelar av arbetsstyrkan är över 55 år.

Nu tycker jag att man hade bort kunna skriva ett enhälligt betänkande på denna punkt, eftersom man är överens i huvudfrågan, nämligen att arbetsmarknadsstyrelsen skall ha möjlighet att lägga ut beställningar. Jag utgår självfallet ifrån att sådana beställningar skall ske på villkor att varslen om avskedanden tas tillbaka och inte för att minska företagens lager. Men eftersom utskottet i sin skrivning talar om att förtidspensionering och omställningsbidrag skall tillgripas i första hand, ser jag mig nödsakad att på denna punkt rösta för reservationen. I övrigt ansluter jag mig till utskottets förslag.

I detta anförande instämde herr Svensson i Kungälv (s).

Herr GREBÄCK (c):

Herr talman! Under rubriken Lånefonden för bostadsbyggande på s. 53 och 54 i betänkandet nr 47 tar finansutskottet upp två frågor. Den första gäller centerens partimotion 1490, där det krävdes att riksdagen skulle begära att ramen för bostadslån ökades. Avsikten var att ytterligare byggen skulle kunna komma i gång i höst. Den andra frågan gäller förslaget i propositionen 140 om att vissa bostadsrättsföreningar skall få 98-procentig beläning och motionen 1539, där det föreslås att propositionen avslås i denna del. Till den första frågan knyts i finansutskottets betänkande ett särskilt yttrande av center-, folkparti- och moderatledamöterna. Det återfinns på s. 77 och 78 i betänkandet. I den andra frågan föreligger en reservation från samma håll. Reservationen har nummer 16 och finns på s. 76.

Förslaget i motionen 1490 — väckt vid höstsessionens början — innebar att man som en konjunkturstimulans skulle öka det reguljära bostadsbyggandet. Det angavs i motionen att ökningen kunde omfatta ca 3 000 lägenheter. Av civilutskottets enhälliga yttrande, lämnat den 28 oktober i år, framgick att det från projekterings- och arbetsmarknads-synpunkt fanns möjlighet att börja byggandet av ytterligare ca 3 000 lägenheter med stöd av bostadslån — just vad som påståtts i centermotionen. Konjunkturbedömningen lämnades åt finansutskottet. Nu är vi några veckor från årsskiftet, då en ny ram står till förfogande. Därför är en sakprövning av yrkandet meningslös. Men en sakprövning var inte meningslös i månadsskiftet oktober/november. En direkt riksdagsbehand-

ling borde rimligtvis ha givit till resultat ett bifall till motionen. I stället har frågan fått bli en bricka i det spel som regeringen och regeringspartiet drivit för att i anledning av oppositionens motioner hinna framlägga en proposition om konjunkturåtgärder. Medan gräset växer dör kon, heter det. I det här fallet är det dessutom tvivel om att ens gräset har växt. Regeringen har tydligen tyckt att den gjort nog för bostadsbyggandet, när den i oktober helt släppte byggnadsregleringen för lyxvillorna och då beräknade få fram ca 1 500 sådana under hösten. Det är ju inte precis vad kommunalmännen och de bostadssökande hade tänkt sig.

Som sagt — det är för sent att nu gå till votering om motionen. Det särskilda yttrandet och min erinran här om dess innehåll har dock sin plats i riksdagstrycket som ett varnande exempel på hur demokrati kan fungera då taktik sätts före realia.

Den andra frågan gäller lånegränsen för vissa bostadsrättsföreningar, bl. a. dem som finns i form av HSB- och Riksbyggeföreningar. De får nu lån på upp till 95 procent av underlaget. En egnahemsbyggare får lån på upp till 85 procent.

I våras föreslog herr Lindkvist och några andra socialdemokrater i en motion att lånegränsen skulle höjas till 98 procent för bostadsrättsföreningarna. Civilutskottets majoritet — inklusive herr Lindkvist — sade nej till detta. En sådan höjning, menade man, är inte så enkel som den ser ut. Motionen borde, som det hette, ”med hänsyn till frågans samband med andra överväganden” överlämnas till boendeutredningen — ordförande är herr Bergman — för skyndsam behandling. Bland andra reserverade jag mig mot även detta och erinrade om att 95 procent inte är en för låg lånegräns, bara man inte låter kostnaderna gå över 100 procent av låneunderlaget. Vi påpekade också att inrikesministern i statsverkspropositionen understrukt att kommunernas möjligheter att lämna borgen för lån till grundavgift tillgodoser syftet att låta bostadsrättsformen bli åtkomlig.

Riksdagen följde, med röster från socialdemokrater — inklusive inrikesministerns — folktoparter, kommunister och vissa centerledamöter utskottsmajoriteten och ansåg sålunda att utredning var nödvändig på grund av frågans samband med andra överväganden. — Detta var i april.

I höst säger samme inrikesminister, som röstat för utredning och i statsverkspropositionen erinrat om kommunernas borgensmöjligheter, följande: Efterfrågan på bostadsrättslägenheter har sjunkit och måste därför stimuleras genom att lånegränsen höjs. Det har — sägs det — betydelse, särskilt i nuvarande konjunkturläge och bör därför ske snabbt. Inte ett ord sägs om utredningen och om ”frågans samband med andra överväganden”.

Även helt bortsett från sakfrågan är förslaget på den här punkten värt att notera. Det innebär att inrikesministern helt struntar i att riksdagen — med 201 röster mot 48 och 34 nedlagda — beställt en utredning. Den del av riksdagen som inte stod bakom detta ville i vart fall inte ha det som nu föreslås. Bara att gå ifrån riksdagsbeslutet är synnerligen anmärkningsvärt. Ännu mer anmärkningsvärt är det att inte ens försöka ge ett skäl — eller i varje fall en förklaring — till varför frågan om höjd lånegräns den 22 april ”har samband med andra överväganden”, men i en proposition

den 29 oktober inte anses ha det. Fortfarande helt oavsett sakfrågan: När blev det kutym att behandla riksdagen så här nonchalant? Enbart detta förfaringsätt borde vara skäl nog att fälla propositionen. Har inte regeringen uppfattat vårens riksdagsbeslut, så får väl riksdagen på nytt ge det till känna som det föreslås i reservationen 16.

En ytterligare fläck i den här bilden är misstanken att det inte bara är i förslaget framförande som skälen saknas. Det kanske saknas skäl även sett ur regeringens synvinkel. Kan det möjligen vara så, att regeringen – då man skriver sin proposition i anledning av motionerna – helt enkelt sett sig om efter ett ben att slänga åt bostadssektorn sedan man missat det väsentliga: att vidga ramen för det reguljära bostadsbyggandet och det som centern föreslog i motionen 1490? Om så inte är fallet, vad är då det egentliga skälet?

Jag tog i det här sammanhanget inte ens upp den konjunkturpolitiska aspekten. Propositionen 140 påstås ju enligt dess egen rubrik innefatta konjunkturstimulerande åtgärder. I sammanfattningen sägs tyngdpunkten ligga på åtgärder som ger en snabb sysselsättningseffekt inom områden som framstår som särskilt angelägna.

Därmed reser sig ytterligare en fråga: Hur kan de föreslagna reglerna ge snabb sysselsättningseffekt? Hur många nya bostäder påbörjas som eljest inte skulle ha kommit i gång? Kan man öka byggandet utan att vidga låneramen? Om detta vore möjligt innebär det alltså att man inte blir av med de tänkta bostadslånen på annat sätt. I så fall ligger det väl närmast till hands att omfördela ramen så att de 3 000 startklara projekten kommer i gång. Å andra sidan har vi fått höra från länsbostadsnämnderna att eftersläpningen från i våras kommer att hämtas in i vinter. Jag för min del kan inte se någon konjunkturlogik i det här.

Förslaget har i allt väsentligt långsiktiga effekter och avser att påverka fördelningen mellan bostadsrättshus och hyreshus eller, uttryckt på annat sätt, mellan hus som täcker sina självkostnader och hus som går in i hyreslagens bruksvärdesystem. Eftersom det material som civilutskottet redovisat ger vid handen att de rikskooperativa företagen har i stort oförändrad andel i produktionen och ett förbättrat avsättningsläge, så tycks avsikten vara att öka bostadsrättssektorn på de allmännyttiga företagens bekostnad och att begränsa verkningarna av den nya hyreslagen. Det är väl om något ”med frågan sammanhängande överväganden”.

En höjning av länegränsen kan medföra att insatserna blir oförändrade och att endast överkostnaderna stiger. Socialdemokraterna i finans- och civilutskottet har nu noterat de farhågor i denna riktning, som kommunisterna förde fram i våras. Man säger att så får det inte bli.

Slutligen – vad säger boendetredningen och herr Bergman? Hann man komma fram till någonting inom utredningen och delge inrikesministern det i tysthet? Resultaten kanske då också kan delges kammaren.

Sammanfattningsvis vill jag stryka under följande:

1. Motionen 1490 om höjda ramar har undanhållits från sakprövning i kammaren.
2. Förslaget om höjda länegränser innebär en anmärkningsvärd nonchalans mot riksdagen.
3. Regeringen och utskottsmajoriteten har hitintills inte presterat ett

enda i sitt totala sammanhang insatt skäl för att bifalla propositionen om höjda länegränser.

Herr talman! Jag yrkar bifall till reservationen 16 vid finansutskottets betänkande nr 47.

Herr BERGMAN (s) kort genmäle:

Herr talman! Jag tror att det från många synpunkter skulle vara intressant och även värdefullt att få föra en diskussion med herr Grebäck på den här punkten. Den debattordning, som gäller för denna diskussion och som även förefaller mig mycket egendomlig, ger mig emellertid bara kort tid till att som talesman för utskottet i en replik bemöta ett långt anförande av en reservant. Även om det inte blir i år kan vi i en kommande bostadsdebatt få tillfälle att framföra synpunkter på frågan. Som ledamot i Boendeutredningen har jag inte som ledamöter i andra i dag nämnda utredningar känt mig överkörd.

Den korta tid som enligt upplysning av herr talmannen står till mitt förfogande gör det närmast meningslöst att fortsätta diskussionen i sakfrågan.

Herr JÖNSSON i Malmö (s):

Herr talman! Redan i början av den här debatten talade man om slitna och kända argument, och nu i debattens slutskede är väl argumenten ännu mer slitna och kanske ännu mer kända. Trots det vill jag ta kammarens tid i anspråk några minuter för att något redovisa hur jag har kommit fram till mitt ställningstagande.

Til syvende og sidst är det ändå alla vi närvarande riksdagsmän som efter denna långa debatt genom röstning har att ta ställning till vilka sysselsättningspolitiska åtgärder vi önskar genomföra. Det gäller för oss både att reda ut vad som är rätt och riktigt och att besluta så att vi uppnår bästa möjliga resultat. Helt naturligt bygger finansutskottets värderingar om åtgärder på landets totala arbetslöshetssiffror, och självfallet finns de också med i bilden vid mina egna bedömningar. Men jag har dessutom försökt att bedöma hur de verkar i det område vilket jag som riksdagsman representerar. Anledningen till att jag i mitt anförande nämner några siffror från mitt eget valdistrikt är att jag tycker att det i dem finns tendenser som kan ha ett visst intresse.

Från oktober till november hade vi i Malmöhus län en viss ökning av antalet lediga platser. Trots det steg antalet arbetslösa med 334. Denna ökning är helt att hänföra till Malmö stad där arbetslösheten nu är uppe i 3 951. Det innebär att Malmö stad för närvarande svarar för nära 60 procent av totalarbetslösheten i Malmöhus län. I såväl absoluta som relativa tal har Malmö hamnat i tätposition vad sysselsättningen beträffar. I varje fall är det så mätt i siffror, därför att såvitt man kan bedöma är förklaringen till detta endast till viss del att hänföra till minskad efterfrågan. Den främsta förklaringen står att finna i ett kraftigt ökat utbud av arbetskraft, och detta sammanhänger sannolikt med att Malmö, om man undantar Trelleborg, i motsats till övriga kommuner i länet har en betydande kommunal understödsverksamhet för arbetslösa. Antalet på detta sätt understödda personer uppgår för närvarande till ca 1 500.

Vid bedömningen av sysselsättningen skall också enligt min mening tas med, att vanligtvis brukar antalet obesatta platser sjunka något från oktober till november. Efterfrågeutvecklingen i år följde härvidlag i Malmöhus län inte det traditionella mönstret. Även om det var en förhållandevis ringa efterfrågan på arbetskraft är det ett faktum att antalet obesatta platser från oktober till november ökade i antal med närmare bestämt 127 stycken.

Jag vill naturligtvis inte göra gällande att de nu nämnda förhållandena skall tas till intäkt för att konjunkturen har nått sin vågdal och att vi nu skulle vara på väg uppåt. Men jag tycker att även små förändringar bör observeras, därför att regeringen ju under hela sommaren har vidtagit en rad åtgärder för att stimulera konjunkturen. Jag tror att det är dessa åtgärder som nu ger resultat och ett visst utslag.

Ett annat tecken som jag tycker är värt att notera är att man kan säga att arbetssituationen på byggsidan i Malmöhus län har stabiliserats. Sålunda utvisar de senaste veckoräkningarna beträffande antalet arbetslösa respektive antalet lediga platser inom byggsektorn att läget i stort sett varit oförändrat vecka för vecka. Man kan t. o. m. skönja att antalet obesatta platser har ökat något under den senaste månaden.

Sammantaget kommer jag fram till att de åtgärder som föreslås i propositionerna 140 och 156 är väl avvägda. De har såvitt jag kan förstå utformats i syfte att ge en snabb och direkt sysselsättningseffekt. Den snabba effekten är ju en av fördelarna med selektiva åtgärder.

Generella åtgärder av efterfrågestimulerande art har i det nuvarande sysselsättningsläget enligt min mening två nackdelar. För det första har de en fördröjande verkan; det tar med andra ord rätt lång tid innan de ger någon effekt, innan det blir något resultat som innebär nämnvärt ökad sysselsättning. För det andra tror jag, liksom tidigare talare i debatten, att det i nuvarande sysselsättningsläge är oklokt att genomföra åtgärder som leder till en generell och omfattande stimulans av den privata konsumtionen. Om vi nämligen skulle vidta sådana generella åtgärder som jag här nämner sätter vi oss utan tvekan i en situation som kan medföra mycket stora risker för prisstegringar och inflation om vi plötsligt får en svängning i konjunkturen till det bättre. Självfallet innebär ett sådant ställningstagande att vi även i fortsättningen måste ha en hög handlingsberedskap så att vi på bästa och effektivaste sätt kan klara förhållandena om vi får oförutsedda svängningar i konjunkturen till det sämre.

Med det anförda har jag velat ge uttryck för mitt ställningstagande i frågan om konjunkturstimulerande åtgärder som behandlas i finansutskottets och socialutskottets betänkanden.

Låt mig emellertid därutöver bara helt kortfattat ge uttryck för en fundering kring den framtida sysselsättningspolitiken. Jag har för min del den uppfattningen att de nuvarande sysselsättningssvårigheterna är av delvis ny typ i förhållande till dem vi tidigare har varit vana vid. Jag tror att vi bör vara observanta inför detta, därför att den här typen av sysselsättningssvårigheter kan innebära att de gängse konjunkturpolitiska metoderna visar sig otillräckliga. Jag tycker därför inte att det är så underligt att man diskuterar vårt ekonomiska system och maktstrukturen inom det ekonomiska livet, och det kan inte vara något fel att olika

former av ägande och inflytande prövas. En sak är för mig ganska klar: vi behöver ett starkt samhälleligt inflytande över de totala investeringarna och de samlade ekonomiska tillgångarna, och inte minst måste de anställda i företagen få ett ökat inflytande. Jag tror för min del att om man mer planmässigt kan leda utvecklingen så leder detta i sin tur till att vi kan få arbete åt allt fler.

Herr WESTBERG i Ljusdal (fp):

Herr talman! Så sent som när vi förra hösten gick till val förkunnade socialdemokraterna att full sysselsättning varit en huvudlinje i den socialdemokratiska politiken under hela efterkrigstiden, och vi har fått höra samma sak under de här båda debattdagarna. Man sade också att socialdemokratin vägrar att bekämpa prisstegringarna med arbetslöshet. Nej, full sysselsättning skulle det vara!

Nu vill jag säga att det självfallet inte är något speciellt för socialdemokraterna. De flesta av oss delar uppfattningen att full sysselsättning skall vara vår huvudlinje och att prisstegringar inte skall bekämpas med arbetslöshet.

Men den intressanta frågan i sammanhanget är: Hur klarade den socialdemokratiska regeringen förverkligandet av dessa enligt min mening riktiga idéer? Vad blev det? Ja, det har sagts många gånger tidigare i den här debatten att en arbetslöshet har uppträtt som är större än någon gång sedan vi började föra en progressiv konjunkturpolitik — och vi har dessutom fått betydande prisstegringar. Skall man finna en motsvarande arbetslöshetsnivå i Sverige får man söka sig tillbaka till 1930-talets depressionsår.

Detta sker under en period då den socialdemokratiska regeringen har ansvaret för den förda sysselsättningspolitiken — den regering som tagit som sin främsta uppgift att trygga sysselsättningen. Då har man enligt min mening anledning att tala om ett allvarligt misslyckande. Detta är säkerligen allvarligt för det socialdemokratiska partiet, för det svenska folkhushållet — inte minst för det län som jag representerar, Gävleborgs län, som tillhör de allra hårdast drabbade — och särskilt allvarligt är det för de enskilda människor som drabbas. För dem är det en olycka socialt, ekonomiskt och mänskligt, som herr Hermansson i Stockholm uttryckte det här för en stund sedan.

Rätten till arbete är en av de främsta och värdefullaste mänskliga rättigheterna. Jag vill kraftigt understryka denna rättighet, som upptagits i artikel 23 punkt 1 i FN:s deklaration om de mänskliga rättigheterna. Rätten till arbete är en av de främsta och värdefullaste mänskliga rättigheterna. Att gå miste om den är en utomordentligt allvarlig förlust. Detta gäller alla i produktiv ålder oavsett vilken generation man tillhör, men det är kanske allra allvarligast när det drabbar de unga som länge förberett sig och länge sett fram mot den dag då de skulle ut i förvärvslivet. De vill göra en insats, finna en meningsfull sysselsättning och skapa sig en trygg framtid. I stället finner de att ingen behöver deras arbetsinsats, ingen uppgift väntar dem — de är ställda utanför. Arbetslöshetens spöke grinar dem i ansiktet, och otryggheten är ett faktum.

Vi vet också att det inte är få unga det här gäller. I mitten av oktober

Nr 142

Onsdagen den
8 december 1971

*Konjunkturstimu-
lerande åtgärder,
m. m.*

hade vi 11 000 ungdomar i åldern upp till 21 år anmälda som arbetslösa vid våra arbetsförmedlingar, och vi vet att detta är endast en del av den faktiska arbetslösheten. Inte heller har de här ungdomarna någon arbetslöshetsförsäkring att falla tillbaka på. Den sysselsättningsförsäkring som jag och några andra folkpartister motionerade om redan 1966 skulle i den här situationen ha varit en stor tillgång, men tyvärr har det förslaget ännu inte samlat tillräckligt intresse.

För närvarande finns det bara en sista utväg, nämligen socialvården. Men hur känns det för en ung frisk människa att behöva gå dit och att sitta där och vänta timme efter timme på sin tur? Alla vet vi vilken oerhörd betydelse det har för anpassningen i samhället att man får en meningsfylld arbetsuppgift. När jag var i England i somras och studerade vården av unga lagöverträdare framhöll rektorn vid en ungdomsvårdsskola: Det viktigaste för oss i vårt arbete är att vi kan bereda den unge ett arbete som intresserar honom och låta honom uppleva att han lyckas med sin uppgift. Detta menade han var av helt avgörande betydelse när det gällde att hjälpa de unga till rätta, till anpassning i samhället.

Men hur går det då om den unge inte får någon arbetsuppgift? Jag behöver inte särskilt framhålla hur ödesdigert det kan bli för självförtroendet och det personliga egenvärdet. Det är lätt att förstå om tillvaron i ett sådant läge kan te sig trist och meningslös. Man hade så stora förhoppningar på livet — så vackra visioner — men verkligheten blev något helt annat. Det är förståeligt om än ytterst beklagligt om den unge i det läget, arbetslös och besviken, kanske allvarligt deprimerad, frestas att fly bort från verkligheten.

Därmed aktualiseras lätt de bruksgifter som vållar vårt samhälle så svåra problem, problem som vi diskuterade utförligt i denna kammare senast i förra veckan. Jag skall nu inte närmare gå in på de problemen, men vi får inte glömma att våra ungdomar lever i ett samhälle där frestelsestrycket är utomordentligt stort. De rör inte för att de hamnat i en miljö med större påfrestningar än någon generation före dem har mött. Allvaret i den situationen tror jag ingen av oss vill förneka eller negligera. Problemen ligger oss nära och är så uppenbara att ingen av oss kan undgå att uppmärksamma dem.

Utifrån dessa förhållanden är det svårare i dag att vara ung och arbetslös än det var när vi upplevde krisen på 1930-talet. Jag tror att det är riktigt att vi tar fram också de här aspekterna på arbetslöshetsproblematiken, när vi för diskussionen i dag.

Det diskuterades i denna kammare i förra veckan vad vi kan göra för att hjälpa våra ungdomar. En viktig uppgift — jag vill säga en ofrånkomlig uppgift, som vi icke under några förhållanden får svika — är att tillförsäkra de unga rätten till arbete. Och jag upprepar: Att få ett arbete, en meningsfull sysselsättning, känna att man har en uppgift i samhället, hör till det allra viktigaste i tillvaron. Vi politiker måste därför göra allt vad som står i vår makt för att komma till rätta med arbetslösheten över huvud taget — jag hänvisar till de åtgärder som föreslagits från vårt håll — men mot den bakgrund som jag här tecknat vill jag särskilt framhålla angelägenheten av att vi kommer till rätta med ungdomsarbetslösheten.

Jag behöver inte redogöra för de olika åtgärder som här är möjliga på

kort sikt, men självfallet måste yrkesutbildning och arbetsförmedling få ökade resurser. Beredskapsarbeten, särskilt lämpade för ungdom, måste komma till stånd i större utsträckning. De statliga och kommunala myndigheterna borde här kunna hjälpa till att bereda aspirantplatser för ungdom med lämplig utbildning. På längre sikt är det nödvändigt att satsa mera på prognosverksamhet och yrkesvägledning.

Den nuvarande situationen på arbetsmarknaden beror till inte så liten del på att vi använt alltför trubbiga prognosinstrument. Prognosverksamheten måste tillföras ökade resurser och göras mera effektiv. För egen del har jag år efter år i motioner föreslagit detta men alltid fått undanglidande svar vid behandlingen i utskott och kammare, men behovet framstår som mer och mer angeläget.

Vi måste också få en bättre arbetsförmedlingsorganisation. Tanken att en förmedlingstjänsteman skall behärska alla yrkesområden är alltför optimistisk. Med den komplicerade arbetsmarknad som vi nu har behövs det tillgång till specialister som är väl insatta i läget och framtidsutsikterna inom den sektor som de har att bevaka. Det är viktigt att ungdomarna inte ges missvisande vägledning.

Det här är endast exempel på områden, där vi kan göra mer för att hjälpa de unga och givetvis de arbetssökande över huvud taget. Vi behöver en samordnad sysselsättningsplanering. Här står enligt min mening utomordentligt stora värden på spel, och vi måste genom gemensamma ansträngningar försöka komma till rätta med problemen. Och där måste vi låta personliga prestigeskäl träda åt sidan. Här gäller det att göra en verklig kraftinsats för att klara en situation som för många människor är så utomordentligt allvarlig.

Herr RYDÉN (fp):

Herr talman! Denna debatt börjar närma sig sitt slut. Det har varit intressant att lyssna till den två dagar långa debatten och de många inlägg som gjorts med anledning av finansutskottets betänkande angående konjunkturstimulerande åtgärder för att förbättra situationen för de många arbetslösa och hjälpa näringslivet ut ur den konjunktursvacka som vi befinner oss i.

Jag skall inte uppta kammarens tid i onödan genom att nämnvärt förlänga denna debatt. Jag vill bara säga något om två motioner som jag har väckt och som behandlas i detta betänkande.

Den ena av mina motioner som har nr 1542 behandlar det av departementschefen i propositionen framlagda förslaget om befrielse från energiskatt. Sådan befrielse skulle enligt departementschefens förslag medges branscher inom näringslivet vilka har en hög relativ energiförbrukning och kunna ges inom ramen för gällande dispensbestämmelser. Eftersom jag själv bor inom ett stort glasbruksdistrikt med ett femtontal glasbruk och ca 1 300 anställda och den manuella glasindustrin icke medtagits inom dispensbestämmelsernas ram var det naturligt att jag i en motion framförde krav om att denna bransch som har det besvärligt och som dessutom är stor energiförbrukare kunde medges befrielse från energiskatt.

Jag uppfattar emellertid utskottets skrivning som ett bifall till min

Nr 142

Onsdagen den
8 december 1971

*Konjunkturstimulerande åtgärder,
m. m.*

Onsdagen den
8 december 1971

*Konjunkturstimulerande åtgärder,
m. m.*

motion, då utskottet skriver att Kungl. Maj:t enligt utskottets förslag får möjlighet att tillgodose syftet med motionen, vilket ju är glädjande och till mycket stor hjälp för en bransch som har det besvärligt.

I den andra motionen som har nr 1541 behandlas det statliga stödet till lageruppyggnad. I propositionen anges vissa riktlinjer för att detta stöd skall kunna utnyttjas av företagen. Stödet skall, säger man, ha en klart arbetsmarknadspolitisk inriktning och således utgå endast till företag som med hänsyn till avsättningsmöjligheterna har svårigheter att upprätthålla sysselsättningen under bidragsperioden, och i denna uppfattning och dessa riktlinjer instämmer jag. Men i fortsättningen säger departementschefen att stödet som regel icke skall utgå till företag som har under 20 anställda, och där har jag en annan uppfattning.

Det är de små och medelstora företagen som i många fall utgör ryggraden i det svenska näringslivet, och icke minst av den anledningen bör naturligtvis stödet omfatta även de små företagen, och begränsningen till antalet anställda bör därför enligt min mening sänkas till fem anställda.

Det måste anses som felaktigt att företag med relativt få anställda men som ändå på grund av rationaliseringar och automatisering har en hög produktion och ekonomiskt i en konjunktursvacka har det besvärligt skall ställas utanför möjligheterna att få del av ett statligt stöd.

Jag vill för kammarens ledamöter redovisa fördelningen mellan små och stora företag eller rättare sagt mellan små och medelstora, eftersom vi saknar riktigt stora företag i mitt hemlän Kronobergs län.

Där finns det totalt 903 företag. Där finns endast 1 företag som har 800 anställda. Där finns 4 företag som är i storleksordningen 300–499 anställda och 45 företag som har 100–299 anställda. Det finns 67 företag som har 50–99 anställda, 137 företag med 20–49 anställda, 170 företag med 10–19 anställda och 471 företag med 9 anställda och därunder. Av dessa 903 företag hamnar alltså 541 utanför möjligheterna att få del av det statliga stödet på 20 procent.

Det här redovisade länet, Kronobergs län, är inte unikt; samma företagsstruktur gäller för landet som helhet. De små och medelstora företagen spelar en mycket stor roll, inte minst från lokaliseringssynpunkt och i vår strävan att få ett differentierat näringsliv. Därför är det helt orimligt att 60 procent av de svenska företagen ställs utanför möjligheterna att få det statliga stöd som finansministern nu har aviserat.

Jag ber därför, herr talman, att få yrka bifall till den vid finansutskottets betänkande under punkten 25 fogade reservationen 15.

Herr SJÖNELL (c):

Herr talman! Dagens och gårdagens debatt om finansutskottets betänkande angående de konjunkturbefrämjande åtgärderna har varit ytterst intressant och delvis stimulerande. Den har också varit lärorik för den som har velat och haft förmåga att uppfatta nyanserna i debatten. Jag tycker emellertid, herr talman, att den i vissa avseenden har blivit något doktrinär, eftersom man ägnat så mycken tid och så stor uppmärksamhet åt att diskutera huruvida det är riktigast att föreslå generella eller selektiva åtgärder mot arbetslösheten. Synen på generella

respektive selektiva åtgärder tycks ha blivit ett slags vattendelare mellan regeringen och centerpartiet samt övriga icke socialistiska partier.

Jag tror att det är ganska ofruktbart att fortsätta den debatten och skall därför avstå från det. Jag vill bara understryka vad som framförts tidigare i debatten att vi inom centerpartiet inte avvisar någotdera sättet att bekämpa den dåliga konjunkturen; vi tror att både generella och selektiva åtgärder är nödvändiga. I detta läge, då man måste se framåt och försöka bygga upp positionerna för en framtida produktionsutveckling, har vi emellertid velat lägga tyngdpunkten på de generella åtgärderna. I dagens läge tror jag att det är en riktig bedömning.

Jag skall bara uppehålla mig vid två frågor innan jag går in på vad jag har tagit upp i min motion. Det ena är vilken verkan selektiva åtgärder har på konkurrensen inom näringslivet. Det är alldeles uppenbart att om man ensidigt sätter in selektiva åtgärder och inte kompletterar dem med generella blir det en konkurrenssnedvridning för många företag och branscher. Det kanske speciellt drabbar de små företagen och ger dem en ogynnsam konkurrenssituation, eftersom selektiva åtgärder, punktåtgärder, oftast medför en ganska betungande administrativ apparat, en omfattande byråkrati. De små företagen har som bekant väsentligt mycket svårare än större att klara administrativa problem och forcera en byråkrati som måste övertygas med blanketter och formulär av olika slag. De kommer i det sammanhanget på understol.

Vidare vill jag understryka orättvisan och det oförmånliga – särskilt för de mindre företagen – i arbetsgivaravgiften, den s. k. löneskatten, som man lika gärna kan beteckna som en sysselsättningsskatt. Det är ju uppenbart att om den skulle avlyftas, skulle lönsamheten alldeles omgående bli mycket bättre. Speciellt skulle likviditeten förbättras, och det är inte att förakta, herr talman, om man tar bort en arbetsgivaravgift på 2 procent. Man arbetar i dag med ganska stora lönesummor, framför allt i de särskilt utsatta branscherna, t. ex. TEKO-industrin, som är en arbetsintensiv bransch där även ganska små företag får lov att hålla sig med relativt många anställda.

När det gäller att stimulera sysselsättningen både på lång och på kort sikt är det en grupp som man återigen kan konstatera är bortglömd eller outnyttjad i sammanhanget, och det är just de små företagen. Det finns inom 200 000 småföretag här i landet exklusive jordbruket. Bara inom hantverk, industri och servicenäringar finns det ca 80 000 småföretag.

Om vi vidare håller oss till industrin, så spelar som bekant den mindre och medelstora industrin en utomordentligt viktig roll. Den står i dagens läge för drygt halva industriproduktionen, och det är sålunda en mycket väsentlig insats som denna industrigrupp gör. Den mindre och medelstora industrin har också – vilket många gånger är omvittnat, inte minst från denna talarstol – en mycket stor betydelse för storindustrins förmåga att effektivt hävda sig i konkurrensen, framför allt genom underleveranserna. Jag skulle vilja påstå att många storindustrier helt enkelt är beroende av underleverantörerna för att över huvud taget kunna vara effektiva i konkurrensen både inom landet och utomlands. Det kan vara intressant att titta på t. ex. verkstadsindustrin, som är vår viktigaste exportindustri. Det visar sig att inte mindre än 25 procent av verkstadsindustrins totala

Nr 142

Onsdagen den
8 december 1971

*Konjunkturstimu-
lerande åtgärder,
m. m.*

Onsdagen den
8 december 1971

*Konjunkturstimulerande åtgärder,
m. m.*

produktion äger rum genom underleverantörer till ett sammanlagt värde av 6 miljarder kronor. Småföretagen har alltså en utomordentligt väsentlig uppgift i det sammanhanget för den viktiga verkstadsindustrin.

Den kanske viktigaste roll som småföretagen spelar är emellertid den sysselsättningsskapande. Om man räknar med i genomsnitt tre anställda, är det bortåt tre kvarts miljon människor som är beroende för sin sysselsättning av de små företagen. Grovt räknat kan man säga att var sjunde svensk har anknytning till något småföretags verksamhet. När det återigen gäller industrin, som är så betydelsefull i sysselsättningssammanhanget, kan det vara värt att notera att den mindre och medelstora industrin svarar för ca 70 procent av industrisysselsättningen. När det är fråga om konjunkturstimulerande åtgärder måste sålunda den mindre och medelstora industrin ägnas alldeles speciell uppmärksamhet.

I motionen 1543 anförs att det i regeringspaketet ingående förslaget om införande på begränsad tid av ett investeringsavdrag om 20 procent för investeringar i maskiner och inventarier, som samtliga rörelseidkare samt jordbruks- och skogsbruksföretagen skall få göra, bör kompletteras med ett investeringsbidrag om högst 10 procent av anskaffningskostnaden. I motionen föreslås också att detta investeringsbidrag skulle få uppgå till 20 miljoner kronor.

Syftet med det här förslaget, herr talman, är tvåfaldigt. Till dels är det ett rättvisekrav. De mindre företagen är, som vi har påpekat många gånger, tyvärr ofta diskriminerade, kanske speciellt i skatteavseende. Det finns exempelvis en fråga som vi gång på gång kommer tillbaka till men där vi ännu, trots lovvärda försök i motioner och på annat sätt, inte har kunnat få någon förbättring, och den gäller investeringsfonderna. Majoriteten av de små företagen — i varje fall av de minsta — drivs inte i aktiebolagsform utan som enskilda firmor. De kan sålunda inte få utnyttja den skattelättnad som investeringsfondsavsättningar utgör.

I nu förevarande sammanhang är det ju uppenbart att en stor del av de små företagen på grund av det läge som rått de senaste åren över huvud taget inte kan uppvisa några beskattningsbara vinster. I den situationen måste man ändå, herr talman, säga att det inte kan vara rimligt att en hög redovisad vinst i företaget skall vara en grund för att man skall få utnyttja det skatteavdrag som det föreslagna investeringsavdraget utgör.

Det är ju nu främst sysselsättningen som är motivet för de olika sysselsättningsstimulerande åtgärder som föreslås från såväl regeringens som oppositionens sida. De små företagen har varit oerhört hårt pressade genom skyhöga räntor och järnhårda kreditrestriktioner. De har varit glada om de över huvud taget kunnat hålla näsan över vattenytan, och de flesta av dem har inte haft särskilt stora möjligheter att visa upp några stora beskattningsbara vinster. Därför måste det vara rimligt att de kan få vara med och göra sina insatser, dels av rättviseskäl, dels av sysselsättningskäl, genom att tillerkännas det här i motionen 1534 föreslagna investeringsbidraget.

Herr talman! För att man skall få maximal effekt av de sysselsättningsstimulerande åtgärderna, som alla är överens om, borde man alltså utnyttja den väldiga och latent reserver som de små företagen utgör. Deras investeringsvilja är häpnadsväckande hög. Det är många som har trott att

de på grund av den hårda pressen de senaste åren skulle totalt ha tappat sugen, inte ha möjligheter eller vilja att investera. Det har nyligen gjorts en mycket intressant undersökning inom företagarföreningen i Skåne, enligt vilken man kan konstatera mycket kort, att de mindre företagen för 1969/70 nådde 33 procent – som mått på investeringsviljan har använts gjorda investeringar i maskiner, inventarier och byggnader, satta i relation till de totala materiella anläggningstillgångarna. Motsvarande siffror för de större industrierna uppgick till 20 respektive 27 procent. Det är alltså väsentligt större tal som kan redovisas för de mindre företagen. Jag tycker att det är ett memento som man skall ta i betraktande när man vill stimulera sysselsättningen och få största möjliga effekt av insatserna.

Utskottsmajoriteten har avvisat den här motionens förslag och säger att man bör pröva detta förslag i större sammanhang. Jag kan inte finna, herr talman, annat än att detta är den obotfärdiges förhinder. Vi vet alla att finansdepartementet har utomordentligt skickliga experter när det gäller att åstadkomma tekniska lösningar på olika skatteproblem. Jag tror inte att det skulle betyda alltför stor huvudvärk för dem att hitta på en tekniskt lämplig lösning för att kunna realisera det här förslaget – att ge investeringsbidrag till de mindre företagen. En sådan åtgärd skulle få både en selektiv och en generell verkan. Den skulle trygga och stimulera sysselsättningen hos hundratusentals människor för vilka de små företagen ger utkomst. Den skulle även öka konsumtionsförmågan hos dessa människor. Som jag sade inledningsvis rör det sig i alla fall om tre kvarts miljon människor, och det är alltså ingenting att förakta i ett sammanhang där man vill stimulera konsumtionen. Åtgärden skulle också få en generell verkan genom att dessa företags allmänna stabilitet och produktionsutveckling på lång sikt skulle komma att stimuleras.

Jag skall stanna här, herr talman, och bara yrka bifall till de reservationer som centerns representanter står för, med speciell tonvikt lagd på reservationen 5.

Under detta anförande övertog herr talmannen ledningen av kammarens förhandlingar.

Herr CARLSTRÖM (fp):

Herr talman! I motionen 1538 med herr Mattsson i Skee som första namn yrkas att Kungl. Maj:t ställer medel till förfogande för stödköp av kantsten.

Stenindustrin, inte bara i Bohuslän utan även inom övriga delar av landet där stenindustri förekommer, arbetar under synnerligen besvärliga förhållanden, inte minst i ekonomiskt avseende. Branschens folk är emellertid vana vid att klara uppkomna svårigheter och trivs med sin sysselsättning.

Motionen 1538 tar upp kantstensindustrins problem i Bohuslän, och jag skall då uppehålla mig vid motionens innehåll. Men först litet rent allmänna synpunkter och upplysningar.

Jag vet att när staten på 1930-talet inköpte smågatsten och storgatsten betalade man för smågatstenen ett självkostnadspris på 3:50 kronor per

Onsdagen den
8 december 1971

*Konjunkturstimu-
lerande åtgärder,
m. m.*

kvadratmeter. Priset i dag är ca 35 kronor per kvadratmeter. Skillnaden är givetvis betingad av penningvärdesändringen. Från omkring 1945 till 1950 köpte staten kantsten för ca 6:50 kronor per löpmeter och den stenen kostar i dag 20–22 kronor per löpmeter.

Jag har nämnt detta bara för att belysa att idén med stödköp icke är ny, utan prövad – och det med gott resultat – tidigare.

Det är ju framför allt i Bohusläns norra delar som kantstenshuggarna finns, och annan industri i trakten kring Idefjorden finns inte, varför en eventuell omskolning av de till åren komna stenarbetarna knappast kan medföra arbete i hemtrakterna. Lyckligast för alla parter vore således om sysselsättningen inom det yrke, som dessa arbetare kanske sedan ungdomen ägnat sig åt, kunde åstadkommas hemmavid. Det skulle säkerligen också bli samhällsekonomiskt billigast om de fick fortsätta i sitt normala jobb. Det har berättats mig, att inför OK:s raffinaderibygge i Lyse har man tänkt utbilda bergsprängare vid yrkesskolan i Hunnebostrand, men de gamla stenhuggarna har inte ansetts lämpliga för den sysselsättningen i Lyse.

Arbetsmarknadsstyrelsen har visat förståelse för stenhuggarnas problem och animerat kommunerna att tidigarelägga vissa stenbeställningar mot att AMS lämnar ett visst bidrag, och det initiativet är lovvärt. Socialminister Aspling lär också vid sitt besök i Bohuslän i lördags ha blivit informerad om läget för stenhuggarna.

Låt mig till sist säga, herr talman, att jag anser den svenska kantstenen av granit så helt överlägsen i kvalitet i förhållande till den importerade kantstenen att den är att rekommendera till ökad användning. Andra kantskiljande material, av cement eller asfalt, har ju också större sårbarhet vid kontakt med vägmaskiner, snöplogar och liknande redskap än graniten.

Om någon, mot förmodan, tror att den svenska stenindustrin snart kommer att läggas ned vill jag som min uppfattning deklarera att så inte blir fallet. Vi har råvarutillgångar fortfarande som väl täcker efterfrågan även om den skulle öka – vilket jag hoppas – och vi har en produktionsapparat, som är intakt, med kunnigt folk vid maskinerna.

Får stenindustrin det handtag som motionärerna föreslagit är problemet ur världen. Jag ber därför, herr talman, att få yrka bifall till reservationen 14 vid punkten 22 i finansutskottets betänkande nr 47.

Herr FÄLLDIN (c):

Herr talman! Jag har begärt ordet för att bli i tillfälle att kommentera statsministerns sista inlägg i replikskiftet nu under eftermiddagen. Det gällde frågan om våra privata samtal.

För det första: Ingen känner bättre än statsministern debattreglerna här i kammaren. Mot den bakgrunden finner jag det mycket anmärkningsvärt att statsministern inte håller sig för god för att göra ett stort nummer av de här samtalen när han vet att jag på grund av debattreglerna är förhindrad att gå i svaromål.

För det andra: I sak har följande hänt. Fredagen den 15 oktober – i den s. k. remissdebatten – deklarerade jag mitt intresse av en så bred lösning som möjligt av sysselsättnings- och konjunkturfrågorna. Jag

markerade detta genom att vägra kommentera eller betygsätta de förslag som hade getts offentlighet.

Onsdagen veckan därpå – den 20 oktober – ville statsministern och statsrådet Feldt tala med mig i ett helt annat ärende och så skedde. I anslutning till detta samtal kom frågan om konjunktur- och sysselsättningsåtgärderna upp. Jag skall inte gå in på hur detta samtal förlöpte – bara konstatera att något som helst bud inte lades från något håll. Därefter har jag varken från regeringen eller från socialdemokrater i finansutskottet fått någon som helst invit.

I utskottet försökte vi från oppositionssidan, med tanke på nödvändigheten av att så snabbt som möjligt få allmänt verkande ekonomiskpolitiska åtgärder insatta, vinna förståelse för så omedelbar behandling som möjligt. Inte heller inför denna situation förmärktes någon reaktion som tydde på intresse av en samförståndslösning. Socialdemokraterna röstade ner denna möjlighet.

Den 2 november beslutade riksdagsgrupperna om trepartiöverenskommelsen.

I den allmänpolitiska debatten den 3 november frågade jag statsministern i mitt huvudanförande: "Vad är orsaken till att regeringen, som ändå är en minoritetsregering, inte har tagit vara på möjligheterna att sätta sig ner och resonera?" Denna fråga skall ses mot bakgrund av vad jag nyss har redogjort för beträffande utskottsbehandlingen som jag också hänvisade till i anförandet. I en replik i samma debatt noterade jag att "socialdemokraterna, regeringspartiet, har icke velat göra något för att få i gång denna diskussion".

I mina uttalanden ligger inga ohemula beskyllningar.

På frågor har jag bejakat att jag har talat med statsministern om dessa frågor men tillagt att våra privata samtal ger jag inte till allmänheten. Därvidlag hyllar jag samma princip som statsministern.

Detta är vad som förevarit. Vad som därutöver skrivs eller sägs av andra än mig kan jag inte ta ansvaret för. Detsamma gäller naturligtvis för statsministern.

Herr talman! Medan jag ändå har ordet vill jag säga någonting också om det återremissyrkande som har ställts. Avsikten med det har uttalats vara att återremissen skall ge möjlighet för utskottet att formulera ett yrkande, som går ut på att bostadstilläggen skall gälla för familjer med barn upp till 17 år och att kompensationsgraden till kommunerna skall vara 60 procent. Ett beslut med detta innehåll skall jämföras med utskottets förevarande majoritetsförslag, där kompensationsgraden är föreslagen till 75 procent.

För vår del kan vi inte biträda ett förslag som ökar kommunernas kostnader på två sätt. Vi kan inte ena timmen stå här i riksdagen och beklaga att kommunalskatterna stiger, med de konsekvenser detta har för låginkomsttagarna, och nästa timme ta ett beslut som försämrar kommunernas ekonomi. Därför, herr talman, kommer vi icke att biträda återremissyrkandet.

Nr 142

Onsdagen den
8 december 1971

*Konjunkturstimulerande åtgärder,
m. m.*

Onsdagen den
8 december 1971

*Konjunkturstimu-
lerande åtgärder,
m. m.*

Herr statsministern PALME:

Herr talman! Jag vet inte varför herr Fälldin upplevde det som så viktigt att läsa upp sitt anförande här. Att han var något pressad framgick väl av att han sade att jag icke skulle ha följt goda debattregler. Jag gjorde i min sista replik inte något stort nummer av detta utan gav i stort sett bara ett kvitto på herr Fälldins besked om de kontakter som förevarit.

Men det är ändå ganska intressant att se hur det går till att avliva myter. I en månads tid har man från centerpartiets sida på olika nivåer riktat häftiga angrepp mot socialdemokraterna för att vi självtillräckligt och hänsynslöst har underlåtit att ta några som helst initiativ till en bredare lösning av de ekonomiska frågorna och avvisat varje tanke på samförstånd. Man har sagt att i det läget har centerpartiet inte haft något annat val än en borgerlig trepartilinje i frontställning mot socialdemokratin. Jag skall inte rikta några beskyllningar mot de centerpartister runt om i landet som med stor intensitet har drivit den linjen. Jag förmodar att de har varit i god tro.

Nu svär sig herr Fälldin fri från ansvaret för denna propaganda, och det tycker jag är bra. Samtidigt är han tvungen att citera en mening ur sitt eget tal den 3 november som jag hänvisade till. Han säger: "Vad är orsaken till att regeringen — — — inte har tagit vara på möjligheterna att sätta sig ned och resonera?" Det finns i sammanhanget ingen hänvisning till någon utskottsbehandling, och det var regeringen som utpekades. Det är kanske inte så konstigt att en del av herr Fälldins partivänner — rätt många av dem — fått ett felaktigt intryck av vad som faktiskt inträffat.

Jag skall inte heller gå in på vad vi resonerade om. Det gavs inget bud, säger herr Fälldin. Jag vill bara konstatera att om jag tar initiativet till resonemang, så sker det under två förutsättningar: dels att det finns ett intresse för en bredare lösning, dels att vår egen position inte är låst i alla avseenden. Nu låste emellertid herr Fälldin situationen den 2 november — det är ett politiskt faktum som vi bara har att konstatera. Men vad det här har gett är detta: det kommer inte att gå att i framtiden skylla på oss och säga att regeringen inte tagit något initiativ eller gjort någon invit i den här frågan.

Herr FÄLLDIN (c):

Herr talman! Låt mig till statsministern säga att det är bra att han deklarerar att det inte finns några uttalanden från min sida där jag kan sägas bestrida att statsministern och jag talat vid varandra i denna fråga. Det är bra att det blev sagt av statsministern.

Statsministern säger också att han inte riktar några beskyllningar mot centerpartister ute i landet — de har handlat i god tro. Ja, det är riktigt att de har handlat i god tro. Vad de uppenbarligen har åberopat är det konstaterande jag gjorde i debatten den 3 november, då jag anklagade regeringspartiet och regeringen för att icke ha satt sig ned för att diskutera de här frågorna. Jag vidhåller att det var mot bakgrunden av vad som skedde i utskottet. Det kan icke ha gått statsministern och andra i regeringen förbi att tidsfaktorn för oss var mycket viktig. Det var verkligen inte en procedurfråga när vi i utskottet försökte åstadkomma att vissa åtgärder skulle få verkan så snabbt som möjligt. Det var i detta

läge som socialdemokraterna röstade ned de framstötter vi gjorde i utskottet och försökte göra gällande att detta enbart var procedurfrågor.

Det är här bedömningarna skiljer sig; det är väl lika bra att vi noterar det. Vi för vår del har ansett det nödvändigt att sätta åtgärderna i kraft så tidigt som möjligt. Det har icke funnits något motsvarande intresse på regeringshåll, och därför gick det som det gick i utskottet. Det är i detta avseende jag har beskyllt socialdemokraterna för att icke ta vara på möjligheten att resonera, och i det avseendet har statsministern inte heller haft någon invändning att göra. I det avseendet är vi alltså överens.

Vi är också överens om att det icke från någon sida förelåg någon läsning i samtalet den 20. Jag hade i debatten den 15 förklarat att inriktningen kunde vi för vår del aldrig kompromissa bort men att vi var beredda att diskutera de olika åtgärder i ett eventuellt paket som skulle verka åt detta håll. Jag är för min del tillfreds med att statsministern har velat kvittera och bejaka att det förhåller sig på det sätt som jag redovisat.

Herr statsministern PALME:

Herr talman! Jag kan hålla med om en hel del men tycker inte att herr Fälldin skall tänja för långt på min beskedlighet och ovilja mot debatter som gäller det förflutna. Det är riktigt att herr Fälldin den 15 sade, att vi får resonera om det här och inbjöd till en bred diskussion. Den 2 november sade han: Vad har hänt – socialdemokraterna och regeringen har icke velat göra något för att få i gång denna diskussion!

Det är väl inte så konstigt om det hos en del skapat missuppfattningar av den typ som herr Kristiansson i Harplinge gav exempel på, nämligen att vi legat helt stilla under hela denna tid. Det har vi, som vi gemensamt konstaterat, icke gjort. Herr Fälldin hade sitt fria val. Sedan läste han möjligheten till sådana resonemang med det här utspelet den 2 november. Det är bara det konstaterande vi behöver göra.

Men jag tycker ändå det är bra att vi gemensamt fastslagit i riksdagens protokoll, att den beskyllning som vi utsatts för i en månads tid – att vi stått helt låsta för resonemang och att vi inte tagit initiativ till samtal – är felaktig och i fortsättningen inte skall förekomma, självfallet inte från herr Fälldins sida och självfallet inte hos hans partivänner ute i landet.

Herr FÄLLDIN (c):

Herr talman! För att det inte skall råda någon som helst oklarhet vill jag säga att den beskyllningen mot socialdemokratin kvarstår, att socialdemokraterna inte velat medverka till tidigareläggning av vissa åtgärder. Det lönar sig inte att träta om det -- där har vi uppenbarligen skilda uppfattningar. Vi hade uppfattningen att det var viktigt att så snart som möjligt få till stånd dessa åtgärder, medan regeringen hade en annan uppfattning. Det är mot denna bakgrund jag gjort detta uttalande. Därvidlag har det inte getts någonting på hand från socialdemokratin – det kvarstår än i dag.

Nr 142

Onsdagen den
8 december 1971

*Konjunkturstimu-
lerande åtgärder,
m. m.*

Onsdagen den
8 december 1971

*Konjunkturstimulerande åtgärder,
m. m.*

Herr statsministern PALME:

Herr talman! Det är bara att konstatera att vi i de inviter som gjordes har talat om en bred lösning av hela den ekonomiska politiken. Där är vi uppenbarligen helt överens. Den punkt där herr Fälldin redovisar en annan mening gäller den s. k. tidsfaktorn. Dels har icke några speciella bud framförts på den punkten, dels kan icke en vecka tidigare eller senare, när det gäller utskottsbehandlingen, ha avgörande betydelse om man ser till det stora värdet: en gemensam attack mot de ekonomiska bekymmer som det här landet, liksom flertalet andra industrialiserade länder i världen, just nu upplever. Det är bara detta ytterligare konstaterande som behöver göras.

Överläggningen var härmed slutad.

Finansutskottets betänkande nr 47

(konjunkturstimulerande åtgärder)

Punkten 1 (den allmänna uppläggningsen av den ekonomiska politiken)

Propositioner gavs på bifall till 1:o) utskottets hemställan, 2:o) reservationen nr 1 av herr Burenstam Linder m. fl. samt 3:o) det av herr Hermansson i Stockholm under överläggningen framställda yrkandet angående den allmänna uppläggningsen av den ekonomiska politiken, och förklarades den förstnämnda propositionen vara med övervägande ja besvarad. Då herr Burenstam Linder begärde votering upptogs för bestämmande av kontrapositionen ånyo de båda återstående propositionerna, av vilka den under 2:o) angivna förklarades ha flertalets mening för sig. Sedan herr Hermansson i Stockholm begärt votering beträffande kontrapositionen, upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaran till kontraposition i huvudvoteringen angående finansutskottets hemställan i betänkandet nr 47 punkten 1 antar reservationen nr 1 av herr Burenstam Linder m. fl. röstar ja, den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaran till kontraposition i nämnda votering antagit det av herr Hermansson i Stockholm under överläggningen framställda yrkandet angående den allmänna uppläggningsen av den ekonomiska politiken.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Hermansson i Stockholm begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja	— 160
Nej	— 27
Avstår	— 140

I enlighet härmed blev följande voteringsproposition uppläst och godkänd:

Den som vill att kammaren bifaller finansutskottets hemställan i betänkandet nr 47 punkten 1 röstar ja, den det ej vill röstar nej. Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 1 av herr Burenstam Linder m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Burenstam Linder begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja — 168
Nej — 159
Avstår — 1

Punkterna 2–7

Kammaren biföll vad utskottet i dessa punkter hemställt.

Punkten 8

Mom. A och B (särskilt statligt bostadstillägg för barnfamiljer)

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 2 b av herrar Burenstam Linder och Brundin i motsvarande del, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Burenstam Linder begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller finansutskottets hemställan i betänkandet nr 47 punkten 8 mom. A och B röstar ja, den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 2 b av herrar Burenstam Linder och Brundin i motsvarande del.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Burenstam Linder begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja — 271
Nej — 39
Avstår — 14

Fröken Eliasson (c) anmälde att hon avsåg att rösta ja men av misstag nedtryckt nej-knappen.

Mom. C (barnbidragen)

Propositioner gavs på bifall till 1:o utskottets hemställan, 2:o reservationen nr 2 a av herr Kristiansson i Harplinge m. fl. i motsvarande del samt 3:o reservationen nr 2 b av herrar Burenstam Linder och Brundin i motsvarande del, och förklarades den förstnämnda propositionen vara med övervägande ja besvarad. Då herr Kristiansson i Harplinge begärde votering upptogs för bestämmande av kontrapositionen ånyo

Onsdagen den
8 december 1971

*Konjunkturstimu-
lerande åtgärder,
m. m.*

de båda återstående propositionerna, av vilka den under 2:o) angivna förklarades ha flertalets mening för sig. Sedan herr Burenstam Linder begärt votering beträffande kontrapositionen, upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammarkaren till kontraposition i huvudvoteringen angående finansutskottets hemställan i betänkandet nr 47 punkten 8 mom. C antar reservationen nr 2 a av herr Kristiansson i Harplinge m. fl. i motsvarande del röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammarkaren till kontraposition i nämnda votering antagit reservationen nr 2 b av herrar Burenstam Linder och Brundin i motsvarande del.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarkarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Burenstam Linder begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Den- na omröstning gav följande resultat:

Ja — 126
Nej — 40
Avstår — 161

I enlighet härmed blev följande voteringsproposition uppläst och godkänd:

Den som vill att kammarkaren bifaller finansutskottets hemställan i betänkandet nr 47 punkten 8 mom. C röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammarkaren bifallit reservationen nr 2 a av herr Kristiansson i Harplinge m. fl. i motsvarande del.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarkarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Kristiansson i Harplinge begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Den- na omröstning gav följande resultat:

Ja — 168
Nej — 156
Avstår — 3

Punkten 9 (motion om åtgärder för bättre arbetsmiljöer inom industrin)

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 3 av herr Burenstam Linder m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Burenstam Linder begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller finansutskottets hemställan i betänkandet nr 47 punkten 9 röstar ja, den det ej vill röstar nej. Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 3 av herr Burenstam Linder m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Burenstam Linder begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja — 168
Nej — 158

Punkterna 10 och 11

Kammaren biföll vad utskottet i dessa punkter hemställt.

Punkten 12

Lades till handlingarna.

Punkterna 13–15

Kammaren biföll vad utskottet i dessa punkter hemställt.

Punkten 16

Mom. A 1 (ändring i förordningen om särskilt investeringsavdrag)

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels motionen nr 1533, såvitt nu var i fråga, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad.

Mom. A 2 (särskilt investeringsavdrag för byggnadsarbeten)

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 4 av herr Burenstam Linder m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Burenstam Linder begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller finansutskottets hemställan i betänkandet nr 47 punkten 16 mom. A 2 röstar ja, den det ej vill röstar nej. Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 4 av herr Burenstam Linder m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Burenstam Linder begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja — 168
Nej — 158

Herr Gustafsson i Säffle (c) anmälde att han avsett att rösta nej men markerats som frånvarande.

Nr 142

Onsdagen den
8 december 1971

*Konjunkturstimulerande åtgärder,
m. m.*

Onsdagen den
8 december 1971

*Konjunkturstimu-
lerande åtgärder,
m. m.*

Mom. B (investeringsbidrag)

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 5 av herr Burenstam Linder m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Burenstam Linder begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller finansutskottets hemställan i betänkandet nr 47 punkten 16 mom. B röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 5 av herr Burenstam Linder m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Burenstam Linder begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja — 168
Nej — 159

Mom. C och D

Utskottets hemställan bifölls.

Mom. E 1 (ändring av mervärdeskatten)

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 6 av herr Burenstam Linder m. fl. i motsvarande del, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Burenstam Linder begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller finansutskottets hemställan i betänkandet nr 47 punkten 16 mom. E 1 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 6 av herr Burenstam Linder m. fl. i motsvarande del.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Burenstam Linder begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja — 168
Nej — 159

Mom. E 2 och 3 (mervärdeskatten på livsmedel)

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels utskottets hemställan med den ändring däri som föranleddes av bifall till det av herr Hermansson i Stockholm under överläggningen framställda yrkandet i anslutning till motionen nr 1493, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Hermansson

i Stockholm begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller finansutskottets hemställan i betänkandet nr 47 punkten 16 mom. E 2 och 3 röstar ja, den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit utskottets hemställan med den ändring däri som föranledes av bifall till det av herr Hermansson i Stockholm under överläggningen framställda yrkandet i anslutning till motionen nr 1493.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Hermansson i Stockholm begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja	—	300
Nej	—	16
Avstår	—	10

Mom. F (arbetsgivaravgiften)

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 6 av herr Burenstam Linder m. fl. i motsvarande del, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Burenstam Linder begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller finansutskottets hemställan i betänkandet nr 47 punkten 16 mom. F röstar ja, den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 6 av herr Burenstam Linder m. fl. i motsvarande del.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Burenstam Linder begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja	—	168
Nej	—	159

Mom. G (indexreglering av skattesystemet)

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 7 av herr Burenstam Linder m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Burenstam Linder begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller finansutskottets hemställan i betänkandet nr 47 punkten 16 mom. G röstar ja, den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 7 av herr Burenstam Linder m. fl.

Nr 142

Onsdagen den
8 december 1971

*Konjunkturstimulerande åtgärder,
m. m.*

Nr 142

Onsdagen den
8 december 1971

*Konjunkturstimu-
lerande åtgärder,
m. m.*

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Burenstam Linder begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja	--	168
Nej	—	158
Avstår	—	1

Mom. H (utredning om skattesystemet)

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 8 av herr Burenstam Linder m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Burenstam Linder begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller finansutskottets hemställan i betänkandet nr 47 punkten 16 mom. H röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 8 av herr Burenstam Linder m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades tvekan kunna råda angående resultatet, varför votering med omröstningsapparat verkställdes. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja	—	152
Nej	—	175

Mom. J (utredning rörande den allmänna arbetsgivaravgiften)

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 9 av herr Kristiansson i Harplinge m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Kristiansson i Harplinge begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller finansutskottets hemställan i betänkandet nr 47 punkten 16 mom. J röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 9 av herr Kristiansson i Harplinge m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Kristiansson i Harplinge begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja	—	169
Nej	—	125
Avstår	—	33

Mom. K 1

Utskottets hemställan bifölles.

Nr 142

Onsdagen den
8 december 1971

*Konjunkturstimu-
lerande åtgärder,
m. m.*

Mom. K 2 (användning av allmänna pensionsfonden för finansiering av statliga basindustrier m. m.)

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels motionen nr 1492, såvitt nu var i fråga, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Hermansson i Stockholm begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller finansutskottets hemställan i betänkandet nr 47 punkten 16 mom. K 2 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit motionen nr 1492 av herr Hermansson i Stockholm m. fl., såvitt nu är i fråga.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Hermansson i Stockholm begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja	—	308
Nej	—	16
Avstår	—	3

Mom. K 3 (upplåningsrätt för kommun på den långa kapitalmarknaden)

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 10 av herr Burenstam Linder m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Burenstam Linder begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller finansutskottets hemställan i betänkandet nr 47 punkten 16 mom. K 3 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 10 av herr Burenstam Linder m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Burenstam Linder begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja	—	153
Nej	—	173

Mom. K 4 (vidgad rätt till återlån från allmänna pensionsfonden)

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 11 av herr Burenstam Linder m. fl., och förklarades den

Nr 142

Onsdagen den
8 december 1971

*Konjunkturstimulerande åtgärder,
m. m.*

förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Burenstam Linder begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller finansutskottets hemställan i betänkandet nr 47 punkten 16 mom. K 4 röstar ja, den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 11 av herr Burenstam Linder m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Burenstam Linder begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja — 165
Nej — 159
Avstår — 1

Mom. L (investeringsstyrning)

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels motionen nr 1533, såvitt nu var i fråga, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad.

Punkten 17

Lades till handlingarna.

Punkten 18

Mom. A (bidrag till jordbruket och trädgårdsnäringen)

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 12 av herr Burenstam Linder m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Burenstam Linder begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller finansutskottets hemställan i betänkandet nr 47 punkten 18 mom. A röstar ja, den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 12 av herr Burenstam Linder m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Burenstam Linder begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja — 168
Nej — 159

Onsdagen den
8 december 1971

*Konjunkturstimulerande åtgärder,
m. m.*

Mom. B (bidrag till vatten- och luftvårdande åtgärder inom industrin, m. m.)

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels utskottets hemställan med den ändring däri som föranleddes av bifall till det av herr Hermansson i Stockholm under överläggningen framställda yrkandet, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Hermansson i Stockholm begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller finansutskottets hemställan i betänkandet nr 47 punkten 18 mom. B röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit utskottets hemställan med den ändring däri som föranledes av bifall till det av herr Hermansson i Stockholm under överläggningen framställda yrkandet om avslag på propositionen såvitt gäller hemställan om godkännande av vad i statsrådsprotokollet förordats rörande tillfälligt höjda statsbidrag till vatten- och luftvårdande åtgärder inom industrin.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Hermansson i Stockholm begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja	—	309
Nej	—	16
Avstår	—	2

Punkten 19

Lades till handlingarna.

Punkterna 20 och 21

Kammaren biföll vad utskottet i dessa punkter hemställt.

Punkten 22

Mom. A

Utskottets hemställan bifölls.

Mom. B (statsbidrag till beredskapsarbeten på enskilda vägar)

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 13 av herr Burenstam Linder m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Burenstam Linder begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller finansutskottets hemställan i betänkandet nr 47 punkten 22 mom. B röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 13 av herr Burenstam Linder m. fl.

Onsdagen den
8 december 1971

*Konjunkturstimu-
lerande åtgärder,
m. m.*

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Burenstam Linder begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja	—	166
Nej	—	159
Avstår	—	2

Mom. C (statliga beställningar hos kantstensindustrin)

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 14 av herr Burenstam Linder m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Burenstam Linder begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller finansutskottets hemställan i betänkandet nr 47 punkten 22 mom. C röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 14 av herr Burenstam Linder m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades tvekan kunna råda angående resultatet, varför votering med omröstningsapparat verkställdes. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja	—	164
Nej	—	163

Punkten 23

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 24 (motioner om samhällsnyttiga arbeten m. m.)

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels motionerna nr 1492 och 1533, båda såvitt nu var i fråga, och förklarades den förra propositionen med övervägande ja besvarad.

Punkten 25

Mom. A (avslag på förslaget om statligt bidrag till lagerökning)

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels motionen nr 1533, såvitt nu var i fråga, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Hermansson i Stockholm begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller finansutskottets hemställan i betänkandet nr 47 punkten 25 mom. A röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit motionen nr 1533 av herr Hermansson i Stockholm m. fl., såvitt nu är i fråga.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Hermansson i Stockholm begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja — 311

Nej — 16

Nr 142

Onsdagen den
8 december 1971

*Konjunkturstimu-
lerande åtgärder,
m. m.*

Mom. B (lagerökningsbidrag till mindre företag)

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 15 av herr Burenstam Linder m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Burenstam Linder begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller finansutskottets hemställan i betänkandet nr 47 punkten 25 mom. B röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 15 av herr Burenstam Linder m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Burenstam Linder begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja — 168

Nej — 159

Mom. C och D

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 26

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 27

Mom. A

Utskottets hemställan bifölls.

Mom. B (höjda lånegränser för vissa bostadsrättsföreningar)

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 16 av herr Burenstam Linder m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Burenstam Linder begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller finansutskottets hemställan i betänkandet nr 47 punkten 27 mom. B röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 16 av herr Burenstam Linder m. fl.

Onsdagen den
8 december 1971

*Höjda bostads-
tillägg för barn-
familjer, m. m.*

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Burenstam Linder begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Den-
na omröstning gav följande resultat:

Ja	— 168
Nej	— 157
Avstår	— 2

Punkten 28

Utskottets hemställan bifölles.

Punkten 29

Lades till handlingarna.

Punkten 30

Utskottets hemställan bifölles.

Punkten 31 (motion om ändring av sysselsättnings-, lokaliserings- och näringspolitiken)

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels motionen nr 1492, såvitt nu var i fråga, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad.

Punkterna 32 och 33

Kammaren biföll vad utskottet i dessa punkter hemställt.

Socialutskottets betänkande nr 42

(höjda bostadstillägg för barnfamiljer, m. m.)

Herr TALMANNEN yttrade:

Propositioner framställs först beträffande det under överläggningen framställda yrkandet om återförvisande av ärendet till utskottet för ytterligare utredning.

Jag erinrar om att det i § 63 riksdagsordningen stadgas:

”Om ledamot av riksdagen yrkar det och minst en tredjedel av de röstande förena sig om yrkandet, skall frågan dock återförvisas till utskottet för ytterligare utredning.”

Propositioner gavs först på bifall till det av fru Ryding under överläggningen framställda yrkandet om återförvisande av ärendet till utskottet för ytterligare utredning samt vidare på avslag på återremissyrkandet, och förklarades minst en tredjedel av de röstande ha besvarat den först framställda propositionen med ja.

Kammaren hade alltså bifallit yrkandet om återförvisande av ärendet till utskottet för ytterligare utredning.

Herr tredje vice talmannen övertog ledningen av kammarens förhandlingar.

§ 2 Föredrogs justitieutskottets betänkanden:

Nr 23 i anledning av motioner angående avräkning av häktningstid vid ådömande av straff

Nr 24 i anledning av motion angående förbättrad ersättning åt oskyldigt häktade

Nr 25 i anledning av motion angående ökad möjlighet till biträde av offentlig försvarare åt misstänkt under förundersökning i brottmål

Nr 26 i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om straff för trafikbrott som begåtts utomlands, m. m.

Nr 142

Onsdagen den
8 december 1971

*Ändring i lagen
om utländska
skiljeavtal och
skiljedomar m. m.*

Kammaren biföll vad utskottet i dessa betänkanden hemställt.

§ 3 Ändring i lagen om utländska skiljeavtal och skiljedomar m. m.

Föredrogs justitieutskottets betänkande nr 27 i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändring i lagen (1929:147) om utländska skiljeavtal och skiljedomar m. m. jämte motion.

Genom en den 1 oktober 1971 dagtecknad proposition, 1971:131, hade Kungl. Maj:t, under återopande av utdrag av statsrådsprotokollet över justitieärenden och lagrådets protokoll, föreslagit riksdagen att

dels godkänna den i New York den 10 juni 1958 avslutade konventionen om erkännande och verkställighet av utländska skiljedomar,

dels anta de vid propositionen fogade förslagen till

1) lag om ändring i lagen (1929:147) om utländska skiljeavtal och skiljedomar,

2) lag om ändring i lagen (1929:145) om skiljemän.

I samband med propositionen hade behandlats motionen 1971:1518 av herrar Ernulf (fp) och Winberg (m), vari hemställts att riksdagen för sin del skulle besluta att i 5 § lagen (1929:147) om utländska skiljeavtal och skiljedomar infördes ett nytt andra stycke av följande lydelse: "Vid tillämpningen av denna lag skall skiljedom anses meddelad i den stat, där skiljeförfarandet ägt rum."

Utskottet hemställde

A. att riksdagen godkände den i New York den 10 juni 1958 avslutade konventionen om erkännande och verkställighet av utländska skiljedomar,

B. att riksdagen – med förklaring att propositionen 1971:131 icke kunnat i oförändrat skick bifallas – i anledning av motionen 1971:1518 för sin del skulle anta det genom propositionen framlagda förslaget till lag om ändring i lagen (1929:147) om utländska skiljeavtal och skiljedomar med det tillägg att dels ingressen till nämnda lag, dels 5 § i lagen om utländska skiljeavtal och skiljedomar erhöll av utskottet föreslagen lydelse,

C. att riksdagen skulle anta det genom samma proposition framlagda förslaget till lag om ändring i lagen (1929:145) om skiljemän.

Onsdagen den
8 december 1971

*Ändring i lagen
om utländska
skiljeavtal och
skiljedomar m. m.*

Reservation hade avgivits av fröken Bergegren och fröken Mattson, herrar Larfors, Jönsson i Malmö och Nygren, fru Hjelm-Wallén samt herr Alf Pettersson i Malmö (samtliga s), vilka ansett att utskottet under B bort hemställa,

att riksdagen med avslag på motionen 1971:1518 skulle anta det genom propositionen 1971:131 framlagda förslaget till lag om ändring i lagen (1929:147) om utländska skiljeavtal och skiljedomar.

Fröken BERGEGREN (s):

Herr talman! I Kungl. Maj:ts proposition nr 131 har föreslagits att riksdagen skall godkänna en konvention om erkännande och verkställighet av utländska skiljedomar, den s. k. New York-konventionen. Denna konvention skall ersätta tidigare överenskommelse som har gällt, och den innebär att man ger större möjligheter för verkställighet än tidigare. Riksdagen underställs också förslag till förändringar i lagen om utländska skiljeavtal och skiljedomar samt i lagen om skiljemän. Dessa lagändringar anges på s. 2-4 i betänkandet. De föreslagna ändringarna är förutsättning för att vi skall kunna erkänna konventionen.

Jag vill understryka att i allt väsentligt har utskottets samtliga ledamöter anslutit sig till propositionens förslag. Det är bara på en i och för sig ganska betydelselös punkt som det uppstått en skiljaktighet. Utskottsmajoriteten har i anledning av en motion av herrar Ernulf och Winberg yrkat att ett tillägg skall göras till 5 § lagen om utländska skiljeavtal och skiljedomar. Denna paragraf lyder: "Skiljedom skall anses som utländsk när den är meddelad å utländsk ort."

Motionärerna har anfört att i lagrådsremissen har två ledamöter ansett att ett förtydligande skulle vara önskvärt – att vid tillämpningen av lagen skall skiljedom anses meddelad i den stat där skiljeförfarandet har ägt rum.

Orsaken till yrkandet är att i förarbetena till denna paragraf har man med ordet "meddelad" tydligen avsett det land där skiljedom skulle vara underskriven. Men i praktiken har bestämmelsen kommit att tolkas så att skiljedom skall anses meddelad i det land där skiljedomsförfarandet har ägt rum. Nu menar motionärerna att man i klarhetens namn borde ange det i lagtexten.

Departementschefen har behandlat denna fråga i sin proposition och uttalat att han för sin del anser det helt naturligt att man skall betrakta en utländsk skiljedom som meddelad där förfarandet har ägt rum och att detta också torde vara allmänt vedertaget betraktelsesätt. Därför ansåg departementschefen inte att någon ytterligare lagändring behövdes. Det hade nämligen föreslagits av de sakkunniga som hade att överse vår lagstiftning i förhållande till den här konventionen att man skulle göra ett sådant här tillägg. Remissinstanserna var emellertid delade i sina uppfattningar, och departementschefen hade stannat för att inte föreslå något tillägg. Han blev heller inte övertygad av de skiljaktiga meningar som kom till synes i lagrådet, där man var två mot två.

Nu menar motionärerna som sagt att man i klarhetens namn ändå borde ha det här tillägget. Vi har bland reservanterna ansett att med hänsyn till att den här frågan aldrig tycks ha varit föremål för slutlig

prövning i rättspraxis, då man tydligen vid tillämpningen oreserverat har följt de bestämmelser för praxis som har utarbetats av Internationella handelskammaren och de s. k. Neuchâtel Rules beträffande skiljedom och var den skall anses meddelad, så finns det ingen praktisk anledning att göra det här förtydligandet, utan vi ansluter oss till den mening som departementschefen har uttalat.

Jag vill understryka att i praktiken har det här väldigt liten betydelse, och man har nog en känsla av att här har motionärerna mera motionerat av en viss sorts perfektionism; någon praktisk betydelse har ändringen inte.

Jag ber således, herr talman, att få yrka bifall till den reservation som är fogad vid justitieutskottets betänkande nr 27.

Fru KRISTENSSON (m):

Herr talman! Justitieutskottets vice ordförande har inför kammaren redogjort för betänkandets innehåll och bakgrunden till den lagstiftning som vi här har att behandla, och jag behöver alltså inte gå in på det. Jag tänker bara uppehålla mig vid det problem som har gjort att vi stannat i skilda meningar.

Jag vill gärna först, herr talman, säga att jag tänker inte dramatisera den skiljaktighet som förekommit i utskottet. Det är ingen fråga som har någon större praktisk betydelse, utan gäller egentligen om det är riktigt att försöka få en lagtext som är så tydlig som möjligt, så att den inte skall vålla några missförstånd. Problemet är alltså i själva verket vad som skall menas med utländsk skiljedom, och det tycks -- som fröken Bergegren sade -- vara allmänt vedertaget att en skiljedom anses utländsk om skiljeförfarandet ägt rum i ett annat land. Man tillämpar inte lagtexten efter ordalydelsen, vilket ju egentligen skulle innebära att skiljedom skulle anses meddelad i det land där den var underskriven.

Vi har som sagt inom utskottsmajoriteten insett att frågan inte reser några större praktiska problem. Vi har egentligen haft ett skäl för att vilja ha en komplettering av lagtexten, och det skälet är att i enlighet med den vokabulär som använts i rättegångsbalken betyder "meddelad" egentligen det som har varit avsikten vid den här lagens tillkomst, nämligen meddelad liktydigt med underskriven. Därför har vi tyckt att det var riktigt att få en komplettering av lagtexten så att man inte skulle känna någon tveksamhet rörande innebörden i gällande rätt.

Vi har faktiskt heller inte, herr talman, i utskottet kunnat få några skäl från minoriteten för att en komplettering i klarhetens namn inte skulle vara möjlig att göra. Eftersom vi bör vårda oss om en riktig lagtext, som kan förstås av alla, bör man enligt utskottsmajoritetens mening göra den föreslagna kompletteringen, som också de båda justitieråden i lagrådet har ansett vara lämplig.

Jag ber därför, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Fröken BERGEGREN (s):

Herr talman! Jag tycker att vi reservanter har angivit ett ganska gott skäl för att inte vidta denna ändring, nämligen det att det i praktiken inte har varit några olägenheter med formuleringen. Den oklarhet som fru

Onsdagen den
8 december 1971

*Ändring i lagen
om utländska
skiljeavtal och
skiljedomar m. m.*

Kristensson vill undanröja tycks aldrig ha existerat vid tillämpningen av lagen. Det gör att jag tycker man skall ha starkare skäl än fru Kristensson hade, innan man går emot propositionen i detta fall, där de sakkunniga och de som behandlat dessa frågor inte har varit eniga utan stannat ungefär vid en fifty-fifty-opinion. Departementschefen har sedan valt en av tolkningarna, och då tycker jag att det är ganska rimligt att vi följer honom.

Fru KRISTENSSON (m):

Herr talman! Fröken Bergegren säger återigen att den nuvarande lagtexten i praktiken inte har vållat några problem, och det instämmer jag i. Men efter vad jag förstår kan det rimligen inte vålla någon olägenhet att vi kompletterar lagtexten så att den blir tydlig. Det är inte något utslag av perfektionism, som fröken Bergegren tidigare sade, utan det är ett utslag av en önskan som många faktiskt kan ha att få en lagtext som är klar och otvetydig.

Det enda skäl som då tycks kvarstå är att vi tvingas ha en annan mening än vad departementschefen haft, och det anser jag i och för sig inte är särskilt tungt vägande, då utskottsmajoriteten här har funnit en lösning som är tillfredsställande ur lagteknisk synpunkt.

Herr ERNULF (fp):

Herr talman! Som motionär reagerar jag litet när fröken Bergegren kallar det för perfektionism att vilja ha en klar lagtext. Alla borde väl kunna vara överens om att vi skall skriva lagar som är så klara som möjligt, så att inte bara jurister utan helst också förståndiga lekmän kan begripa dem.

Principfrågan är i detta fall att man använder samma ord med olika betydelser i olika lagar. Om man i en speciallag vill ge ett ord eller ett uttryck en annan betydelse än den i juridiskt språkbruk vanliga, så är redan det litet olämpligt, och under alla förhållanden tycker jag det är ett minimikrav att man då i speciallagen talar om att här har uttrycket en speciell betydelse. Gör man det, så är saken klar och tydlig. Det är bara detta ganska anspråkslösa önskemål som motionärerna framställt och utskottsmajoriteten godtagit.

I detta anförande instämde herr Winberg (m).

Överläggningen var härmed slutad.

Punkten A

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten B

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen av fröken Bergegren m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan fröken Bergegren begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller justitieutskottets hemställan i betänkandet nr 27 punkten B röstar ja,
den det ej vill röstar nej.
Vinner nej har kammaren bifallit reservationen av fröken Bergegren m. fl.

Nr 142

Onsdagen den
8 december 1971

*Lag om försvars-
uppfinningar*

Vid omröstning genom uppresning förklarades tvekan kunna råda angående resultatet, varför votering med omröstningsapparat verkställdes. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja — 171
Nej — 148
Avstår — 4

Punkten C

Utskottets hemställan bifölls.

§ 4 Lag om försvarsuppfinningar

Föredrogs lagutskottets betänkande nr 23 i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om försvarsuppfinningar jämte motion.

Herr LÖFGREN (fp):

Herr talman! Genom min motion, nr 1526, har jag påtalat en brist i den nu föreslagna lagen om försvarsuppfinningar. Jag är medveten om att det är förklarligt om en propositionsförfattare råkar förbise någon detalj i en så svårbedömbart materia som det här gäller.

Med tillfredsställelse konstaterar jag att utskottet mycket ingående behandlat min motion och utan förbehåll erkänner att jag har rätt då jag påvisar att det kan uppstå fall då en skyddssökande förvägras rätt att få ett mönsterskydd på grund av ett hemlighållande under längre tid än vad mönsterskyddslagen nu medger. Jag har i motionen anvisat en möjlighet att genom en relativt enkel ändring i mönsterskyddslagen komma till rätta med de av mig påtalade bristerna. Av respekt för denna materias svårbedömbart har jag dock föreslagit att Kungl. Maj:t skall låta utreda sambandet mellan patenträtten och mönsterrätten i fråga om försvarsuppfinningar och att förslag till lämplig åtgärd därefter skall framläggas för riksdagen.

Det framgår också att civilförvaltningen vid remissbehandlingen av mönsterskyddsutredningens betänkande — SOU 1965:61 — på sin tid observerade just det av mig i min motion påtalade förhållandet och begärde en utredning av samma innebörd som den jag föreslagit. Civilförvaltningen framförde sitt förslag om utredning närmast för att tillgodose försvarets behov. Utskottet har helt riktigt uppfattat att min motion däremot syftar till att i uppfinnarens intresse möjliggöra ett skydd för här ifrågavarande slag av mönster. Det hedrar utskottet att det fastslår: "Detta intresse finner utskottet i och för sig vara beaktansvärt."

Därefter kan jag inte längre förstå utskottet. Man vill inte tillmötesgå kravet på utredning förrän tillräckliga erfarenheter vunnits av den nya mönsterskyddslagens tillämpning. Jag måste fråga: Vad är det för

Onsdagen den
8 december 1971

*Lag om försvars-
uppfinningar*

erfarenheter man skall skaffa sig när det redan nu konstateras att lagarna i det av mig påtalade fallet gör det omöjligt att tillgodose ett intresse för mönsterskaparen som utskottet erkänner vara beaktansvärt?

Utskottet gör till slut ett kategoriskt uttalande av innebörd att den som finner sig böra skydda en uppfinning enligt mönsterskyddslagen men hindras från att göra detta genom sekretessbestämmelserna i den föreslagna lagen inte är rättslös om han lider skada till följd av att mönstret inte kunnat skyddas, eftersom skälig ersättning av allmänna medel i så fall skall utgå.

Jag har med anledning av vad utskottet i detta avseende anför genom hänvisning till 14 § första stycket och till vad som sägs på s. 44 i propositionen ifrågasatt om detta verkligen är riktigt i det fall som av mig anförts. Jag har i detta avseende under hand tagit kontakt med utskottets ordförande och sekreterare och därvid fått den försäkran, att mina farhågor är ogrundade. Jag har velat göra detta påpekande för att det härigenom skall vara på ett prejudicerande sätt fastslaget att ersättning skall utgå enligt den återopade paragrafen om skada uppkommer i sådant fall som jag i min motion anför. Det kan röra sig om mycket avsevärda belopp, och man hade kunnat ordna den här saken genom att göra den av mig föreslagna ändringen i mönsterskyddslagen.

Herr talman! Jag har inte anledning att ställa något yrkande. Jag har bara velat framföra de synpunkter som jag tycker är riktiga. Jag har anledning att tro att det inte skall dröja alltför länge innan man kommer till insikt om att lagen bör ändras i detta avseende.

Herr WIKLUND i Stockholm (fp):

Herr talman! Jag anser mig inte ha anledning att närmare kommentera vad herr Löfgren anför; han uttryckte i det stora hela uppskattning över lagutskottets handläggning av ärendet.

Utskottet har konstaterat att det som herr Löfgren tagit upp i sin motion är beaktansvärt. Även regeringen står honom nära i det avseendet; i propositionen om mönsterskyddslagen heter det att det inte är uteslutet att behov kan uppkomma av sekretessregler i fråga om mönster för krigsmateriel. Men departementschefen anförde samtidigt att det knappast fanns anledning att tillmötesgå ett av civilförvaltningen i dess remissyttrande rest utredningskrav innan man samlat erfarenheter av mönsterskyddslagen. Denna lag har varit i tillämpning drygt ett år, och erfarenheterna av lagen är därför tämligen begränsade. I fråga om ny lagstiftning är det ju ganska vanligt att man när det gäller speciella punkter, beträffande vilka man i förväg inte säkert kan bedöma behovet av lagbestämmelser och hur dessa i så fall bör utformas, låter erfarenheten av lagtillämpningen ge den behövliga vägledningen. Ungefär så har utskottet resonerat även i det här fallet.

Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Överläggningen var härmed slutad.

Utskottets hemställan bifölls.

§ 5 Föredrogs lagutskottets betänkanden:

Nr 24 i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändring i lagen (1929:116) om tillsyn över stiftelser

Nr 25 i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändring i föräldrabalken, m. m.

Kammaren biföll vad utskottet i dessa betänkanden hemställt.

Nr 142

Onsdagen den
8 december 1971

*Svenska bidrag till
Internationella
utvecklingsfonden
(IDA)*

§ 6 Svenska bidrag till Internationella utvecklingsfonden (IDA)

Föredrogs utrikesutskottets betänkande nr 15 i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående svenska bidrag till Internationella utvecklingsfonden (IDA) jämte motion.

Kungl. Maj:t hade i propositionen 1971:128, dagtecknad den 15 oktober 1971, under återopande av statsrådsprotokoll över utrikesdepartementsärenden föreslagit riksdagen att bemyndiga Kungl. Maj:t att till Internationella utvecklingsfonden inbetala ett belopp motsvarande 34 miljoner dollar under vart och ett av budgetåren 1971/72-1973/74 utan hinder av att den överenskommelse, inom vars ram inbetalningen skulle ske, ännu ej trätt i kraft.

I detta sammanhang hade behandlats motionen 1971:1519 av herr Hermansson i Stockholm m. fl. (vpk), vari hemställts att riksdagen skulle avslå förslaget i propositionen 1971:128 om att Kungl. Maj:t skulle bemyndigas inbetala bidrag till IDA samt att riksdagen av regeringen begärde utredning och granskning av den verksamhet som bedrevs av Världsbanken, IDA och IFC.

Utskottet hemställde

1. att riksdagen med bifall till propositionen 1971:128 och med avslag på motionen 1971:1519 bemyndigade Kungl. Maj:t att till Internationella utvecklingsfonden inbetala ett belopp motsvarande 34 miljoner dollar under vart och ett av budgetåren 1971/72-1973/74 utan hinder av att den överenskommelse inom vars ram inbetalningen skulle ske ännu ej trätt i kraft,

2. att riksdagen skulle avslå motionen 1971:1519, i vad avsåg utredning och granskning av den verksamhet som bedrevs av Världsbanken, IDA och IFC.

Herr SVENSSON i Malmö (vpk):

Herr talman! Utrikesutskottet — där kommunisterna i enlighet med här i landet gängse praxis inte är representerade — har tillstyrkt regeringens förslag att fram till 1974 årligen betala ett belopp motsvarande 34 miljoner dollar av svenska statsmedel till IDA, ett av organen i Världsbanksgruppen.

Vad är då detta IDA, och vad är Världsbanken och dess filialorgan? Vems ärenden går de? Vem drar nytta av pengarna? Det är frågor som är

Onsdagen den
8 december 1971

*Svenska bidrag till
Internationella
utvecklingsfonden
(IDA)*

i högsta grad angelägna och berättigade. Man spiller inte ett par hundra miljoner kronor årligen av svenska lönarbetares pengar utan att man också är skyldig att säga folk sanningen om varl pengarna går.

Världsbanksgruppens verksamhet har sedan början av 1950-talet väsentligen varit inriktad på kreditgivning åt fattiga och lågt industrialiserade länder. IDA är ett av bankgruppens sidoorgan, speciellt upprättat för att kanalisera medel för vissa investeringar, som går via regeringarna i berörda länder och som inte utgör renodlade och direkta affärsinvesteringar. Detta betyder givetvis inte att IDA är mer "social" som institution än banken är. Det betyder endast att IDA svarar för sådana s. k. infrastrukturinvesteringar – i utbildning, transportväsen, kraftutbyggnad – som utgör basförutsättningar för att de rika industriländerna sedan affärsmässigt skall kunna öka sin utplundring av de fattiga och lågt industrialiserade länder som fortfarande ligger i de rika ländernas intressesfär och som icke befriat sig från det imperialistiska inflytandet.

Utskottet ger sig inte in i någon vettig sakdiskussion om IDA:s och bankgruppens natur och ändamål. Utskottet konstaterar helt övermaga att påståendena i kommunisternas motion om organens imperialistiska och reaktionära karaktär inte är sanna. Men utskottet avstår visligen från att söka bevisa detta sitt summariska påstående. Jag skall därför tillåta mig en liten granskning av bankgruppens och IDA:s verksamhet. Vi skall se hur det verkligen förhåller sig. Vi skall använda ett för ändamålet säkert och oantastligt material. Jag har här med mig avdrag ur Världsbankens och IDA:s egna rapporter. Där finns noggranna uppgifter om mottagarland, om investeringarnas typ och om belopp och tidpunkter. Vill utskottet efter att ha tagit del av redovisningen fortfarande påstå att uppgifterna är felaktiga, så må utskottet framhärda i denna tjurskalliga och narraktiga attityd. Jag vill dock påstå att Världsbanksgruppens egen redovisning är användbar för att rätt belysa problemet.

Världsbanksgruppens ideologiska bakgrund är i och för sig helt klar. Redan 1952 uttalade en ledande person i banken, amerikanen Eugene Black, att verksamheten inte syftade att bygga upp konkurrerande industrier i de fattiga länderna. Ändamålet skulle enligt Black i stället vara att underlätta utnyttjandet av sådana råvaror och halvfabrikat som Förenta staterna behövde. I överensstämmelse med denna grundsats förde Världsbanken en politik, som gick ut på att av låntagarna kräva att de skulle ha en positiv inställning till privatkapitalismen, att de skulle föra en konservativ finanspolitik och ha en balanserad budget m. m. Sedermera har man i viss mån mildrat dessa krav. Men man har fasthållit vid kravet på välvilja mot en privatkapitalistisk struktur. Och detta är f. ö. det mest klara och uppenbara i både bankens och IDA:s politik. Den berör över huvud bara den kapitalistiska delen av världen eller rättare sagt de regioner i världen som utgör de kapitalistiska stormakternas viktigaste exploateringsobjekt och intressesfärer. Praktiskt taget utan undantag utgör låntagarna sådana länder som handelspolitiskt varit knutna till USA, Storbritannien, Västtyskland och Frankrike, eller till imperialistiska andrahandsnationer som Rhodesia eller Sydafrika. Ett land som Cuba har lämnat världsbanksgruppen. Relativt progressiva länder som Guinea eller Förenade arabrepubliken intar en ytterst blygsam plats. Typiskt för

hela inställningen är att när man i IDA:s redovisning talar om Kina, då menar man Formosa, och när man talar om Korea, menar man givetvis Sydkorea.

Från socialdemokratiskt håll är man ganska pinsamt medveten om att kritiken mot Världsbanken och IDA innehåller besvärande sanningar. Man försöker därför rädda sig med att säga, att dessa institutioner strävar efter större bredd i sin långivning och att en förbättring inträffat eller är på väg. Hur förhåller det sig med dessa påståenden?

USA kontrollerar en fjärdedel av rösterna i Världsbanken. Löftet om att bankens och IDA:s politik skall bli bredare och mer tolerant härrör från den amerikanske chefen, som är identisk med den man som trappade upp och införde den systematiska massförstörelsens taktik i USA:s krig mot det vietnamesiska folket. Herr McNamara är med andra ord en man som blivit grundligt skolad i olika sidor av den imperialistiska taktiken. Det är tydligen på den grunden som man från regeringshåll anser sig kunna lita på hans löften.

Vad kan vi då utläsa om IDA:s politik? Och i vilken mån har på sistone en förändring skett? Låt oss se på IDA:s och bankens redovisning!

Den pakistanska militärdiktaturen, en socialt reaktionär regim, är IDA:s näst största kund, med 500 miljoner dollar sammanlagt. Den tredje låntagaren i storleksordning är Indonesien med 227 miljoner dollar, Indonesien där en exempellös terror och massmord på progressiva oppositionella varit den amerikanskstödda marionettregimens kännetecken. En reaktionär diktatur, som med militärt våld mött bönders och arbetares försök att organisera sig, behärskar Turkiet – Turkiet som med 112 miljoner dollar är den femte kunden i storleksordning. Det lilla Paraguay, sedan 20 år diktatur under den barbariske mördargeneralen Alfredo Stroessner, har njutit stöd med 21 miljoner. Till den korrumperade kejsarregimen i Etiopien, där man ännu inte upphävt slaveriet, har slussats 40 miljoner dollar. Medan länder som Syrien eller Irak inte återfinns i projektredovisningen har den reaktionäraste av Mellersta Österns stater, Jordanien, fått 17 miljoner.

Militärdiktaturen Ecuador står med totalt 25 miljoner, medan Chile inte har fått något lån sedan 1961. Den amerikanskstödda regimen i Kongo-Kinshasa, medansvarig i mordet på premiärminister Lumumba och i massakrerna i Stanleyville och politisk garant för amerikanskt grepp om strategiskt viktiga råvarufyndigheter, har fått 28 miljoner, den folkliga regimen i Kongo/Brazzaville däremot blygsamma 5 miljoner. Sekou Torés Guinea lyser givetvis med sin frånvaro, men Malawi och Malagasy har fått respektive 20 och 29 miljoner. Men så har dessa länders regimer också mycket riktigt visat stor öppenhet i förbindelserna med Sydafrika och dess regering. Den numera helt diktatoriska kungaregimen i Marocko har fått 27 miljoner, general Arellano i Honduras, som redan 1963 kastade ut den folkvalde liberalen dr Villeda Morales, har som belöning erhållit 25 miljoner. Den korrupta och folkfientliga högerdiktaturen i Sydkorea har fått sammanlagt 62 miljoner från IDA. Det är lika mycket som det visserligen ekonomiskt brittiskberoende men dock politiskt betydligt mer anständiga Tanzania.

Onsdagen den
8 december 1971

*Svenska bidrag till
Internationella
utvecklingsfonden
(IDA)*

Har det då inträffat någon förskjutning i IDA:s verksamhet till förmån för en annorlunda fördelning? Det är ju detta som framhålls som ett argument för att man trots bristerna skall fortsätta att stödja IDA från svensk sida. Studerar man hur fördelningen har förskjutits de senaste åren, finner man ingen sådan tendens; snarare tvärtom. Efter den reaktionära och av CIA inspirerade militärkuppen i Ghana har landet för första gången erhållit stöd från IDA, något som aldrig förekommit under president Nkrumahs tid. Ny kund sedan 1971 är t. ex. Dominikanska republiken, där den USA-stödde presidenten Balaguer efter ett gigantiskt valfusk lyckades manövrera ut demokraten Juan Bosch och nu fått sin belöning från IDA.

Efter den olagliga valkuppen i Guyana, som förde USA-vännen Burnham till makten och utmanövrerade socialisten Cheddi Jagans Progressiva folkparti, har också Guyana förts upp på IDA:s lista över vällovliga regimer. Malagasy, som leds av Sydafrikas samarbetspartner och Moise Tshombes på sin tid specielle vän, president Tsiranana, har också sedan 1968 kunnat glädja sig åt IDA:s uppmärksamhet. Detsamma gäller Indonesien, som först efter att ha kvalificerat sig genom två års USA-inspirerad fascistisk militärdiktatur och efter mordet på minst 800 000 verkliga eller föregivna kommunister fördes upp på listan bland länder som ansågs värda understöd. Till dem som stärkt sin position i IDA:s låneschema hör också Ecuador under den gamle militärdiktatorn Ibarra, kung Hussein Jordanien och Kamerun, där regimen sedan årtal för öppet krig mot befrielseströrelser och för ändamålet utnyttjat hjälp av franska arméförband.

Ser man speciellt på IDA:s långivning under 1970–1971 finner man som det kanske mest anmärkningsvärda draget att fascistdiktaturen i Indonesien avsevärt förbättrat sin position och blivit IDA:s andra kund i storleksordning. En stärkt ställning har också givits Turkiet. I Afrika synes det vara särskilt markant att proportionerna mellan något mer anständiga regimer som Tanzania och Uganda å ena sidan och reaktionära regimer som Etiopien å den andra förskjutits till de förstnämndas nackdel och de senares fördel. Jag vet inte om det är detta som IDA:s vänner menar med en bredare bas för långivningen, nämligen bl. a. den ökade satsningen på fascistregimen i Indonesien. Var det denna typ av breddning man väntade sig? Är det detta som är skälet till att man fortfar att stöda IDA? Vill man alltså öka stödet åt Indonesien? Är det generalerna i Djakarta som skall kvittera ut mer och mer av de medel som svenska lönarbetare slitit ihop och betalat in?

Om vi slutligen gör en översikt av Världsbanksgruppen mera som helhet, framstår den reaktionära tendens som regeringen här direkt och indirekt stöder som än mer markant. För 1970–1971 har gruppens största enskilda kund varit Indien med 243 miljoner dollar. Därefter följer tre utpräglade högerdiktaturer, Argentina, Brasilien och Colombia med totalt 645 miljoner. Till Argentina anser man sig i Sverige anständigtvis inte kunna exportera vapen, men understödja bistånd dit går tydligen för sig. Det kan vara lika effektivt för högerdiktaturen som vapen. Den primitiva och genomkorrupta kejsarregimen i det feodala Iran hedras för 1970–1971 med summa 165 miljoner, Indonesien med 96 och Sydkorea

Onsdagen den
8 december 1971

*Svenska bidrag till
Internationella
utvecklingsfonden
(IDA)*

med 92 miljoner. Israel får 20 miljoner, medan kringliggande arabländer, som är mycket lägre industrialiserade, saknas i årets uppställning. I Europa ges massivt stöd åt tre utpräglade högerdiktaturer, Grekland, Spanien och Turkiet, som tillsammans får 256 miljoner dollar. Spanien får faktiskt två och en halv gång så mycket pengar som t. ex. Tanzania. Är det ett uttryck för herr McNamaras större öppenhet och större bredd? Är det denna satsning på general Franco som gör utrikesutskottet så entusiastiskt för Sveriges uppslutning kring bankgruppen och så irriterat över den kommunistiska protesten?

Om vi helt kort ser på några enskilda projekt, så finner vi att för 1970–1971 har IDA och banken satsat bl. a. på utbildningsverksamhet i Etiopien, Grekland, Indonesien, Iran och Turkiet. Vad tror herrarna i utskottet att det är för sorts undervisning som svenska lönarbetare här hjälper till att betala? Vad tror ni de grekiska överstarna och de indonesiska generalerna vill lära och propagera för folket? Hur många indianers liv har det kostat att driva igenom de av Världsbanken stödda kraftprojekten i det av militären och storkapitalet behärskade Brasilien? Både jag och herrarna i utskottet vet mycket väl svaret. Och det är just därför att vi alla vet det verkliga svaret som utskottsmajoriteten och regeringen vill fortsätta hjälpen för att konsolidera de etablerade intressena i världen och som kommunisterna vägrar att gå med på att skicka svenska pengar till dessa regimers stöd.

Det finns ingen anledning att här mer vända sig till regeringen, utskottet eller till dem, som suttit och kanaliserat den amerikanska underrättelsetjänstens fondmedel till skilda svenska och internationella organisationer. Men det är till yngre och radikalare folk inom t. ex. socialdemokratin och centern som jag här vill ställa frågan: Kan ni med bibehållen politisk anständighet och heder vara med om att stödja utskottet här i dag? Är det denna ökade satsning på obskyra och folkfientliga regimer som för er representerar internationalismen? Ni har er möjlighet att säga ifrån att det inte var detta ni ville, att den verklighet som speglas i IDA:s och Världsbankens egen redovisning är för skandalös för att ni skulle låna er att medverka därtill. Valet är ert. För kommunisternas del är saken klar: inget stöd av svenska löntagares pengar till denna motbjudande verksamhet i imperialismens och folkförtryckets tjänst.

Jag yrkar bifall till motionen 1519.

Herr ARNE GEIJER i Stockholm (s):

Herr talman! Herr Svensson i Malmö började sitt anförande med att referera vad Världsbankens före chef Eugene Black yttrade år 1952. Jag tror inte att man vid behandlingen av IDA-frågan i dag skall hänvisa till vad som sades år 1952 och vad som sades av mr Black. Det är klokare att se på vad IDA är i dag och på den verksamhet som IDA kommer att bedriva i fortsättningen.

IDA är ju en del av Världsbanksgruppen, och man arbetar med hjälp av anslag från de industrialiserade och utvecklade länderna. IDA lånar i sin tur ut pengar och ger anslag till fattiga länder, och i den mån man beviljar lån är det fråga om räntefria lån. Man tar en mindre administra-

Onsdagen den
8 december 1971

*Svenska bidrag till
Internationella
utvecklingsfonden
(IDA)*

tionsavgift på 3/4 procent och lånen löper på 50 år. Självklart är dessa lån olika dem som i övrigt beviljas från Världsbanken och som i sin tur upplånas på den privata kapitalmarknaden i olika länder. På dessa lån är räntesatsen 7 procent och de löper på en mycket kortare tid. Det är alltså ogynnsammare ur de fattiga ländernas synpunkt att låna på det sättet.

Man kan säga att IDA fyller en viktig funktion. Självklart riktade herr Svensson sin starka kritik mot IDA eftersom vänsterpartiet kommunisterna i sin motion har yrkat avslag på att vi skall bevilja anslag till IDA. Det är märkligt att samtidigt kunna konstatera, att vänsterpartiet kommunisterna faktiskt yrkade på ökade anslag till IDA år 1967 trots att Världsbanken, enligt herr Svenssons mening, var som sämst i början av 1960-talet.

Det finns givetvis en hel del att anmärka på när det gäller IDA:s verksamhet. Men det har skett en uppstramning och förbättring av denna, och det kan i dag inte riktas samma anmärkningar mot IDA som tidigare. Det är också bakgrunden till att regeringen i en påfyllnadsöverenskommelse, som det heter, om IDA-bidragen har bundit sig för ett stöd till verksamheten för åren 1971, 1972 och 1973. Utskottet tillstyrker att detta bidrag skall utgå med en tredjedel under det kommande budgetåret.

Det är en överdrift att säga att Sverige deltar i ett stort arbete med parallellfinansiering, som det har stått i en tidningsartikel. Stark principiell kritik har riktats mot IDA från svensk sida, och framför allt har kritiken tagit sikte på bankgruppens deltagande i parallellfinansieringen. Jag talar då inte enbart om IDA.

Det är klart att i IDA finns som medlemmar icke socialistländer i meningen kommunistiska länder. Men det finns också där länder som har en socialistisk regim och samtidigt är u-länder. Jag kan som exempel nämna Chile, Tanzania, Algeriet och Ceylon. Efter att ha lyssnat till herr Svensson vill jag säga att hans resonemang om USA:s roll i detta sammanhang är betydligt överdrivet. Det reella inflytandet från Förenta staterna i IDA har minskat — det råder ingen tvekan om detta — kanske inte minst därför att motsättningen mellan den nuvarande chefen för Världsbanken och den amerikanska administrationen har blivit sådan att det inte funnits möjligheter för den amerikanska administrationen att, på sätt som tidigare varit möjligt, påverka bankens utveckling och bankens politik. — Man skall hålla det i minnet när man diskuterar IDA och de anslag som det är fråga om i dag och som utskottet för sin del har tillstyrkt.

Man må ha vilken mening man vill om McNamaras tidigare verksamhet som medlem av den amerikanska regeringen och den politik som han förde i det avseendet, men det råder ingen tvekan om att McNamara i den egenskap han har nu visar ett betydligt mer progressivt tänkande och progressivt handlande än det man kände i hans tidigare verksamhet.

Utrikesutskottet hade under sitt besök i Förenta staterna tillfälle att föra en ganska omfattande diskussion med McNamara, och jag vill påstå att flera av utskottets ledamöter blev ganska förvånade över den progressiva hållning som han deklarerade i den debatt som då ägde rum; och det råder nog ingen tvekan om att den har satt sina spår i bankens ledning och kommer att sätta spår i bankens framtida verksamhet.

Om IDA inte skulle kunna föra en politik som ur svensk synpunkt är acceptabel är det självklart att den svenska regeringen också kommer att framföra sina erinringar och utöva kritik på det sätt som har skett hittills. Ur svensk synpunkt är det nämligen angeläget att IDA verkligen bedriver en verksamhet som är till fördel för utvecklingsländerna, där behoven av lån är mycket stora.

Herr Svensson anförde en rad exempel på reaktionära länder och regimer som hade fått lån från Världsbanken. Jag vill säga att de flesta exempel som herr Svensson gav hänför sig till tiden före 1967. I en diskussion som utrikesutskottet hade med McNamara ställdes konkreta frågor om han skulle vara beredd att medverka till lån till länder av Chiles typ eller andra länder, i andra världsdelar, som har en mer socialistisk utveckling än många av de länder med reaktionära regimer som herr Svensson nämnde som exempel.

De flesta länen av det här slaget hänför sig alltså till ett skede då banken hade en helt annan ledning och förde en helt annan politik än i dag, och det är först på senare år som banken har kommit att få en ur vår synpunkt mer tillfredsställande utveckling. Förhoppningen från vår sida är att banken skall fortsätta på detta vis för att inte minst IDA skall kunna fylla den funktion för vilken IDA har tillkommit.

Jag vill erinra om att det från regeringens sida rådde ganska stor tveksamhet när den svenska riksdagen på sin tid diskuterade medlemskap i IDA – och jag förmodar att många av dem som redan då, på 1960-talet, var ledamöter av riksdagen erinrar sig den tveksamheten –, men att riksdagen till sist accepterade att vi skulle bli medlemmar i IDA, vilket vi för närvarande också är.

Vi har i utrikesutskottet ansett att vi, om vi är medlemmar i IDA och vill bidra till den verksamhet som IDA bedriver – som utan tvekan är nyttig för de fattiga länderna – också bör tillstyrka de bidrag som regeringen för sin del har beslutat ge till IDA för den period vi är inne i nu, alltså drygt 100 miljoner kronor för tre år.

Herr talman! Jag yrkar bifall till utskottets hemställan.

Herr SVENSSON i Malmö (vpk) kort genmäle:

Herr talman! Herr Arne Geijer är i sitt genmäle mycket försiktig, och det tyder på att han, som så många andra, är pinsamt medveten om att det här är fråga om en ganska skum affär. Jag noterar särskilt att herr Geijer inte på något sätt kommenterar mina sifferuppgifter och att han inte nämner en enda siffra som stöd för sitt påstående att bankens och IDA:s politik skulle ha blivit bättre. Han utslungar bara påståendet att politiken har blivit bättre.

Men jag har ju anført ett exempel, nämligen att fascistdiktaturen i Indonesien ryckt upp som andra kund i den utlåning som skett under 1970/71. Är det ett uttryck för att IDA:s politik har blivit bättre och är det skälet till att det svenska stödet skall fortsätta?

Sedan är det sant att vpk kanske först efter någon tid har upptäckt vad som verkligen pågick bakom de internationalistiska fraserna och kulisserna. Det är inte så märkligt om man i en borgerlig omgivning är illa informerad – ty ni som är IDA:s vänner har verkligen aldrig velat ha fram

Onsdagen den
8 december 1971

*Svenska bidrag till
Internationella
utvecklingsfonden
(IDA)*

sanningen. Men skillnaden mellan oss och er är ju den att vi vill rätta våra misstag och är beredda att ta konsekvenserna av dem medan ni vill fasthålla vid misstag och vid att den indonesiska regimen skall stötts upp. Die im Irrtum verharren, herr Geijer, sie sind die Narren!

Det är heller ingalunda så att Eugene Black, som jag nämner bara för att visa var Världsbanken stod redan från början, är den enda ideolog som här har uttalat sig. T. o. m. i utskottets betänkande tvingas man erkänna bl. a. följande:

"I vissa fall kan Världsbanksgruppens allmänna utlåningspraxis leda till att länder som för en aktiv nationaliseringspolitik missgynnas. Banken förutsätter nämligen att en låntagande regering, när nationalisering av utländsk egendom skett, skall visa en rimlig strävan att förhandla om ersättning."

Det heter också i betänkandet: "Framför allt är det bankgruppens räntabilitetsinriktade avgifts- och prispolitik, syn på arbetskraftens behov etc., som stundtals kommit att bryta sig emot centrala fördelningspolitiska prioriteringar i låntagarlandet." Man erkänner alltså att det förhåller sig precis som jag har sagt och att det fortfarande är den inställning som första gången kom till uttryck genom Eugene Black som dominerar i långivningen.

Det är ju vackert att herr Geijer plockar fram den omständigheten att herr McNamara förklarar sig i ord vara villig att stödja Chile. Det har nämligen IDA inte gjort sedan 1961. Ännu 1970/71 har något lån icke givits till Chile. Däremot har man, som jag sade, ökat sin långivning till generalerna i Indonesien.

McNamaras motsättning till USA-administrationen tycker jag är ett ganska beklämmande argument, om det nu är det enda som herr Geijer här har att anföra. Det kan ju bara betyda att herr McNamara kommer i motsättning till sig själv, och det tror jag inte är en motsättning som kan förbättra IDA:s politik. Den har enligt de siffror jag har anfört och som jag har framfört mig rörande IDA:s långivning under 1970/71 icke heller givit något sådant resultat. Det är också orsaken till att vi framhärdar i vårt avslagsyrkande.

Herr ARNE GEIJER i Stockholm (s) kort genmäle:

Herr talman! Om nu vpk skulle ha varit fel informerat 1967, kan det väl inte heller uteslutas, med den argumentation som herr Svensson i Malmö för, att så också kan vara fallet i dag. När herr Svensson redogör för sina låneuppgifter gäller de ömsom IDA och ömsom bankens verksamhet i övrigt, och det är två skilda saker. De lånevillkor som bl. a. nämndes av herr Svensson tillämpas naturligtvis också i realiteten, dock inte av IDA utan av Världsbanken i övrigt, och det är en viss skillnad.

Jag menar att det inte mot bakgrunden av vad herr Svensson sagt här finns anledning att på det sätt han gjort angripa IDA. Vi har nämligen kommit fram till – och jag tror inte att vi är fel informerade som vpk var – att IDA bedriver en verksamhet som ur utvecklingsländernas synpunkt är mycket nyttig och nödvändig.

Mycket av den kritik som herr Svensson riktade mot IDA:s verksamhet kan han också rikta mot den svenska u-hjälpen, eftersom inte heller

den kan anpassas efter de skiftande regimer som finns i olika länder och efter de skiftningar i regimerna som förekommer i länder, till vilka vi i vissa fall ger stöd.

Jag yrkar bifall till utskottets förslag.

Herr SVENSSON i Malmö (vpk) kort genmäle:

Herr talman! Här har jag, herr Arne Geijer, Världsbankens och IDA:s egen statistik. Det är den information som har väglett oss. Herr Geijer har inte redovisat sin. Han har inte anfört en enda siffra. Han har ingen kommentar att göra rörande den starkt ökade långivningen under 1970/71 till fascistdiktaturen i Indonesien. Jag väntar fortfarande på ett besked, om det är detta herr Geijer anser vara uttryck för McNamaras större tolerans och den större bredden i långivningen.

Att jag kopplar samman Världsbanken och IDA beror mycket på att de administreras så att säga tillhopa, bara som olika grenar av samma grupps verksamhet. För övrigt har de ju också gemensam chef.

Vad beträffar IDA:s värde för u-ländernas utveckling så har jag aldrig bestritt att dess verksamhet åstadkommer en utveckling. Men vad är det för sorts utveckling? En tjänsteman inom IDA, Mrs. Teresa Hayter, har skrivit en bok som heter *Aid as Imperialism*, som kommit ut i Pelican-serien. Där anför hon bl. a. att det inom IDA själv har gjorts en utredning beträffande IDA-hjälpens inkomstpolitiska verkan på utvecklingen i Pakistan, som är en av IDA:s stora kunder. Utredningen gav vid handen att inkomstutvecklingen under den tid IDA hjälpt Pakistan hade blivit regressiv. Den hade blivit ogynnsammare ur social och progressiv synpunkt under den tid IDA hade svarat för långivningen. Den utredning som visade detta lär sedermera ha undertryckts inom IDA och aldrig publicerats på vanligt sätt.

Herr förste vice talmannen BENGTSO (c):

Herr talman! Det finns inte så stor anledning att fästa sig vid herr Svensson i Malmö, när han luftar sitt missnöje med vissa regimer i världen, men det uppstår så ofta missförstånd om banken och IDA och hela Världsbanksgruppen att det finns anledning att se upp. Herr Svensson har viftat med papper, fabricerade av kommunister. Varför inte vifta med Världsbankens egen rapport, herr Svensson? Det är inte svårt att få tag i den. Det finns en nordisk avdelning i banken, och där kan man få alla dessa skrifter. Det behöver alltså inte redovisas några kommunist-fabricerade utdrag.

Jag kan inte stå och läsa upp bankens hela rapport, men den finns som sagt tillgänglig för vem som helst. Alla som läser den finner de flesta av herr Svenssons argument vederlagda. Jag instämmer helt med vad herr Arne Geijer sade i sitt sansade anförande.

Vad är då Världsbanksgruppen? Det är tre enheter – banken, IDA och Internationella finanskorporationen. En förutsättning för att ett land skall få vara med är medlemskap i International Monetary Fund. När herr Svensson nu far ut mot banken, borde han väl se efter vilka som är medlemmar.

Förenta nationerna har nu 131 medlemsstater. Av dessa har fem

tillkommit under årets generalförsamling. Det var alltså 126 när generalförsamlingen började. 117 är medlemmar i Världsbanken. Det är alltså bara några få stater som har samma uppfattning som herr Svensson i Malmö. Det är de länder som själva kallar sig socialistiska men som vi kallar kommunistiska. Det är ju känt att dessa länder alltid vill isolera sig. De vill inte underkasta sig något slags regler så att de kan delta i sådana sammanhang.

Man kan också ifrågasätta i vilken utsträckning dessa länder vill eller kan ge bistånd till u-länder. Av hela den biståndsverksamhet som bedrivs kommer 95 procent från DAC-länderna, till vilka Sverige också hör. Återstående 5 procent kommer från Sovjetunionen och dess satellitstater samt övriga länder. Det belyser mycket väl var herr Svensson har sitt hjärta ideologiskt-politiskt. Att han inte är belåten är förklarligt, och man får låta det rinna igenom protokollet, men man får ta det för vad det är värt. 117 av FN:s 131 medlemsstater är alltså medlemmar. Bland dem finns det som herr Geijer mycket riktigt påpekade länder som får betecknas som socialistiska. Att Tanzania är medlem har nämnts flera gånger. Banken lånar ut pengar till länder eller av länder garanterade projekt, och den gör det till en ränta som rör sig om cirka 7 procent. Det är alltså inte någon hög ränta efter den internationella lånemarknadens mått. Men banken har i alla fall gjort en viss vinst. Var blir den av? Jo, jag kan säga att aktieägarna inte får ett öre i utdelning, vare sig Sverige eller de andra länderna. Inte ens Förenta staterna som satsat 24 procent av kapitalet får någon som helst utdelning.

Det är alltså ingen affär att vara med i Världsbanken. Är det kanske detta som diktarar att de socialistiska länderna inte heller satsar några pengar till denna u-hjälp?

Var blir överskottet av? Det överföres till IDA, International Development Association. IDA lånar ut pengar på 50-åriga lån och med ingen som helst ränta. Så mycket konstigare är det nu när herr Svensson säger att IDA inte är mer socialt betonat än banken. Besynnerligt! Man har i det ena fallet betingat sig 7 procent som är rimlig ränta, och i det andra fallet tar man ingen ränta alls och lånar ut på 50 år.

Vem får dessa lån som lämnas ut? Jo, man beräknar i allmänhet att länder som inte har mer än 300 dollar per capita i årsinkomst ungefär är den gräns man håller sig vid, när IDA lånar ut pengar. Är det inte en grupp som måste anses vara i behov av social hjälp, eftersom den har mindre än 1 500 kronor om året per capita i inkomst?

Det är IDA:s verksamhet. Jag skall inte gå in på Internationella finanskorporationen som är en relativt liten enhet inom ramen för det hela, eftersom den inte har debatterats här i dag och inte hör till sammanhanget. Det är vad vi skall göra för IDA i dag som vi debatterar.

Vad angår alla dessa utdrag som görs på olika sätt är det klart att man kan välja och få fram vissa siffror. Det kräver ett visst arbete att ta fram dem, men materialet finns. Eftersom vi kände till att den information som ges är dålig och vilseledande frågade vi vid vårt besök på Världsbanken om vi kunde få utförlig information. Nej, sade man, det kan ni inte få, ty bankgruppens uppgift är inte att sprida information. Här finns alla skrifter, och den som verkligen vill kan ta del av

alltsammans. Det finns en rätt ny upplaga av en skrift som heter "The World Bank and IDA - Questions and Answers". Den är utkommen så sent som i september 1971. Alla som vill ha upplysningar om IDA kan läsa i den. Där finns färska uppgifter. Det var det beskedet vi fick. För den som verkligen vill ta reda på vad Världsbanksgruppen gör är det inte svårt att få material. Man behöver inte läsa bara godtyckligt valda kommunistiska citat ur vissa skrifter.

Jag kanske inte nämnde om Kinas medlemskap i FN. Den frågan bör kanske också beröras. Kina - ja hittills har Taiwan varit medlem, men det är först nu i höst som den uppfattning som Sverige hävdade under mycket lång tid glädjande nog gått i förverkligande, så att Peking-Kina nu representerar i Förenta nationerna. Vi vet ännu inte på denna korta tid som Peking-Kina varit medlem i FN hur det kommer att ställa sig till Världsbanken. Det är väl för mycket begärt att man under några få veckor bland allt som man nu skall börja ta del i och ta ställning till skall ha hunnit besluta om man skall tillhöra Världsbanken. Vi får nog avvakta hur det kommer att bli med den saken. Men det skulle inte förvåna mig, om Kina också kommer att ansluta sig till Världsbanksgruppen.

Jag instämmer helt med herr Geijer när han säger att förhållandena har förbättrats. Man har t. ex. tidigare - det har rensats bort från herr Svenssons anförande - kritiserat att sådana länder som Sydafrika och Rhodesia fått lån från fonden. Ja, Sydafrika fick lån för rätt länge sedan. Enligt en uppgift som jag har fått finns 3 miljoner dollar kvar på detta lån. Det beloppet kommer att återbetalas nästa år, och sedan har Sydafrika inga utsikter att få några fler lån. Portugal har inte längre några lån - det landet har inte fått några lån under hela den tid McNamara varit chef för banken. Rhodesia har fått ett lån, men det var på den tiden då landet var en brittisk koloni, och det är Storbritannien som står som garant för det lånet.

Det kan vara anledning att redogöra härför i denna debatt så att man får veta hur det förhåller sig.

Om jag läste upp de verkliga handlingarna skulle det mesta av vad herr Svensson i Malmö sagt ha vederlagts, men jag får nöja mig med att hänvisa till dem.

Det finns alltså ingen som helst anledning till att Sverige inte skulle vara med i den hjälpverksamhet som bedrivs av en organisation med sådana sociala ambitioner som IDA har. Den lånar alltså ut pengar till u-länder på 50 år utan att betinga sig någon som helst ränta. Och det är detta som det kommunistiska partiet nu går emot, det är den u-hjälpen till länder som har lägre per capita-inkomst än 1 500 kronor om året som herr Svensson i Malmö talar emot i sitt anförande.

Herr talman! Jag vill helt instämma i utskottets ärade ordförandes yrkande om bifall till utskottets hemställan.

Herr SVENSSON i Malmö (vpk) kort genmäle:

Herr talman! Det var säkert tur för herr Bengtsons blodtryck att han nu fick ge uttryck för sina antibolsjevikiska fördomar. Men jag tycker ändå att han var ganska misslyckad. Här står han i kammaren och beskyller mig öppet för att ha hämtat mina uppgifter och mina

Onsdagen den
8 december 1971

*Svenska bidrag till
Internationella
utvecklingsfonden
(IDA)*

resonemang från ”fabricerade kommunistiska dokument”. Vad jag har här i handen är avdrag av den årsrapport från IDA och Världsbanken som han själv återopar. Men han aktar sig noga för att anföra de siffror som jag har anfört. Gör man det visar det sig nämligen att inget av herrarnas resonemang håller. Det är också därför som ni underlåter att anföra en enda siffra och underlåter att kommentera den förskjutning under 1970/71 till bl. a. Indonesiens förmån, som jag härmed för tredje gången påtalar och ber herrarna vara vänliga att kommentera. Anser ni att det är en riktig tendens, och är det den tendensen ni har väntat på när det gäller IDA:s kreditgivning?

Vi kommunister skulle inte alls ha gått emot ett verkligt stöd till de fattiga länder som har under 300 dollar i per capita-inkomst årligen. Men som jag anförde tidigare beträffande IDA:s egen utredning om hur det hade gått i Pakistan finner vi att det är föga hjälp för dessa fattiga länder att få denna typ av långivning och efter dessa principer. Man kan för övrigt fråga sig: Hur många av de 227 miljoner som under tidernas lopp har gått till Indonesien har runnit ned i den korrupta administrationens och militärregimens egna fickor och hur mycket har verkligen använts för det påstådda ändamålet?

Herr Bengtson, jag är inte alls ute för att bara lufta några kommunisters personliga missnöje med vissa regimer. Jag tycker att även om man inte är kommunist har man rätt att vara missnöjd med en regim som den i Indonesien, den i Paraguay eller den på franska bajonetter vilande regimen i Kamerun. Eller är det rentav så att herr Bengtson — det vill han väl ändå inte mena — är nöjd med regeringen i Indonesien och är nöjd med att den får mer pengar? I så fall ber jag om ursäkt, då har jag missförstått honom, då är det tydligen det som är hans kriterium för att fortsätta att stödja IDA.

Herr förste vice talmannen BENGTON (c) kort genmäle:

Herr talman! Jag råkade väl nämna herr Svenssons namn några gånger när jag talade. Det borde jag egentligen inte ha gjort, för min avsikt var alls inte att ta upp allt det ofullständiga som han talade om utan den var att ge en översikt över hur dessa organ arbetar. Herr Svenssons uppgifter var så fragmentariska. Och jag har inte beskyllt honom för att ha förvanskad någonting — jag har bara frågat varför han inte använder källskrifterna. Det är inga dyra böcker. Men det passar inte att använda dem, de finns inte i herr Svenssons hand.

Sedan säger herr Svensson att vi inte har bemött de siffror han nämnde. Varken herr Geijer eller jag har anledning att göra det; det är bara att läsa de skrifter som finns. Där är alltsammans klart och öppet redovisat. Sådana uppgifter kan man inte alltid få från de länder hos vilka herr Svensson i Malmö har sitt hjärta. Men här finns de. Vem som helst kan ta del av dem.

Om nu herr Svensson i Malmö lyssnade på mitt anförande och verkligen ville bemöta någonting, så kunde han ju ha tagit upp det i mitt inlägg som var huvudsaken: Hur är Världsbanksgruppen organiserad? Vilka är medlemmar? Hur fattas besluten? Det har herr Svensson fullkomligt förbigått. Det intresserade honom inte. Han fortsatte att lufta

sitt missnöje med vissa regimer. Jag har inte tagit upp någon regim, och det är inte heller min avsikt. Det hör inte till ämnet, utan ämnet är IDA, som vi skall ge bidrag till.

Herr Svensson har tidigare talat om centerpartister och deras mening om Världsbanken. Ja, det fanns någon som hade en motion vid en av våra stämmor om att Sverige skulle gå ur Världsbanken. Den avslogs enhälligt vid centerns riksstämma – så det blev inte så mycket av den där svalan som herr Svensson trodde sig finna i det fallet.

Herr Svensson har väl möjlighet inte bara till genmäle utan också till anförande. Nog skulle det vara intressant, om det inte tar alltför lång tid, om han kunde uttala sig litet grand i princip om banken och säga något om de fakta som föreligger om Världsbanksgruppen, för det där andra har vi hört upprepas ett par gånger nu. Det är ju ändå viktigare att svenska folket blir upplyst om hur det verkligen ligger till med denna hjälporganisation för de länder som har det sämst.

Herr SVENSSON i Malmö (vpk) kort genmäle:

Herr talman! Tiden är ju sen, men jag skall ändå inte neka mig att gå herr Torsten Bengtson till mötes en smula. Bland de regimer som i IDA:s egna handlingar kan konstateras ha blivit gynnade som kunder – de har stärkt sin ställning inom IDA:s sammanlagda långivning under 1970/71 – finns framför allt Indonesien. Där finns Jordanien, där finns Malagasy, Sydafrikas bundsförvant. Där finns militärdiktaturen i Ecuador. Där finns den amerikanskinspirerade kuppregeringen i Ghana, som kom med i IDA:s långivning först efter det att CIA hade gjort sin kupp – alltså aldrig tidigare. Där finns Kamerun och där finns högerdiktaturen Dominikanska republiken. Det visar väl en ganska tydlig tendens, och detta kan man utläsa ur Världsbankens och IDA:s egen rapport för 1971.

Vad beträffar Världsbanken mer generellt har jag redan tidigare sagt min mening om den, men låt mig göra ett konstaterande till. Det var för en kort tid sedan som en av USA inspirerad militärkupp inträffade i Bolivia. Den fällde den nationalistiska regeringen över ända och installerade en högerdiktatur. Medan Bolivia tidigare fått mycket blygsamma summor från Världsbanken, har nu omedelbart efter högerkuppen beviljats en summa på 100 miljoner dollar i lån. Jag tror att det är tillräckligt för att karakterisera den ideologiska slagsidan hos Världsbanksgruppen i allmänhet.

Jag sade tidigare att när man i rapporten talar om Kina så menar man Formosa, men det var inte därför att Formosa-Kina hittills varit ensam representant i FN för Kina, utan det var bara för att visa så att säga ett rent symboliskt uttryck för den ideologi som här går igen. Det finns i Världsbankens rapport inget annat Kina som tänkbar kund eller som man över huvud taget anser existera än just Formosa-Kina, general Chiang Kai-sheks diktatur.

Fru THORSSON (s):

Herr talman! Jag skulle inte ha begärt ordet för att förlänga denna debatt ytterligare vid denna tid på kvällen, efter en lång dag, om jag inte hade funnit det angeläget att inför kammaren redovisa något av det som

Nr 142

Onsdagen den
8 december 1971

*Svenska bidrag till
Internationella
utvecklingsfonden
(IDA)*

Onsdagen den
8 december 1971

*Svenska bidrag till
Internationella
utvecklingsfonden
(IDA)*

håller på att ske just nu på det internationella utvecklingsbiståndets område och som kommer att i den omedelbara framtiden beröra IDA:s verksamhet och därmed också bör vara av intresse för den svenska riksdagen och svenska skattebetalare.

Låt mig först säga att som varm vän av det demokratiskt uppbyggda Förenta nationerna, fungerande efter principen en medlem, en röst, kan jag inte lägga i dagen någon helhjärtad förtjusning över Världsbanksgruppens konstitution, struktur och uppbyggnad med det röstsystem som där praktiseras. Herr Svensson i Malmö har i varje fall rätt så långt att inom Världsbanksgruppen har Världsbanken och IDA gemensam administration. Men det är väl ungefär så långt han hade rätt i sin argumentering. Jag vill gärna påtala det ytterst försåtliga i att i snabbt uppräknade exempel på verksamhetsprojekt inom bankgruppen ständigt blanda ihop bankprojekt och IDA-projekt, som ju är totalt olika saker med olika principer, olika syften, olika konstruktion och olika funktionssätt.

Sedan vill jag gärna säga, eftersom jag också råkar ha Världsbankens och IDA:s senaste årsrapport framför mig, att herr Svensson verkligen läser siffror som en viss potentat läser Bibeln. Jag tycker nog att herr Svensson kunde ha nämnt, när han drog fram Pakistan som en så stor låntagare i banken, att Indien har fått tre gånger så mycket i IDA-medel som Pakistan under den här perioden som redovisas.

Herr Svensson talade onekligen i snabbaste laget i sitt första inlägg, och det var litet svårt att följa med. Men jag uppfattade att han sade — jag kan ha fel på den punkten — att Grekland fått lån från IDA för undervisningsprojekt. Grekland har över huvud taget icke fått några pengar från IDA. Han nämnde också att Syrien inte hade fått några IDA-pengar. Syrien är upptaget i förteckningen såsom låntagare hos IDA.

Tidigare sade herr Svensson att vad som förut kallades Kongo-Kinshasa och nu kallas för Zaire har fått 28 miljoner dollar i lån. Enligt den tabell som jag har här har denna stat sammanlagt fått 18 miljoner dollar i lån från IDA. Om jag bara haft möjlighet att följa med i herr Svenssons uppräkning hade jag kanske kunnat finna andra fel i hans framställning.

Herr talman! Jag skall helt avstå från att ge mig in på en argumentering med herr Svensson beträffande de regimer som han har kritiskt påtalat såsom stora låntagare hos IDA. Det är över huvud taget ganska oförsvarligt att i en folkvald församling som denna stå och uttala sig på detta svepande, generella sätt om regimer som man inte kan ha särskilt mycket kännedom om. Och det är inte regimerna som det här är fråga om utan det är folken, det är människorna i dessa länder, som i det stora flertalet fall hör till de fattigaste på jorden.

Jag vill gärna betona att IDA:s roll när det gäller att hjälpa med dessa 50-åriga räntefria lån är inte att sedan i dessa länder möjliggöra privata följdinvesteringar, utan avsikten är att lägga grunden för en utvecklingsprocess som verkligen kan leda fram till bättre levnadsförhållanden, till högre levnadsstandard för de människor det är fråga om. Här kommer jag in på vad som nu är på gång och som i högsta grad kommer att involvera IDA under det årtionde som just nu har påbörjats, det årtionde som inom FN-systemet kallas för det andra utvecklingsårtiondet.

I den internationella utvecklingsstrategi som är antagen av Förenta

nationerna med Sveriges aktiva medverkan för ett år sedan ingår ett särskilt kapitel med ett antal paragrafer där det ges bestämda råd och anvisningar för hur man inom FN-systemet skall alldeles särskilt koncentrera sig på utvecklingshjälp till vad man kallar för de minst utvecklade av u-länderna, länder som enligt en identifieringslista som är godkänd vid detta års generalförsamling av Förenta nationerna har under 100 dollar per år i bruttonationalprodukt per invånare, har en industri-sektor som betyder mindre än 10 procent av samhällsekonomin och har en läs- och skrivkunnighet under 20 procent av befolkningsantalet. Man har betonat att det är på dessa länder som är 25 till antalet — 16 i Afrika, 8 i Asien och 1 i Latinamerika — som framför allt FN-systemets hjälp skall inrikta sig.

Denna hjälp kommer att bestå av tekniskt bistånd med utvecklings-planering och uppbyggande av en samhällelig struktur för att över huvud taget möjliggöra en rationell och effektiv samhällsadministration. Den kommer att bestå av finansiellt bistånd som skall inrikta sig på viktiga infrastrukturella uppgifter — här har redan nämnts kraftförsörjning, vägbyggen, undervisningssystem osv. Man kommer även att inrikta sig på rådgivningshjälp för att förstärka de fattiga ländernas möjligheter att främja sin handel och öka sin export.

I FN-resolutionen, som nu utgör det formella beslutet härom och som är antagen för helt kort tid sedan i FN:s generalförsamling, är direkt och specifikt IDA nämnd såsom den förnämsta finansskällan när det gäller den finansiella hjälp som måste gå till dessa allra fattigaste av de fattiga länderna för att över huvud taget möjliggöra en start för dem i deras utvecklingsinsatser och utvecklingsansträngningar.

De länderna kan icke vara utan denna hjälp, och det är desto viktigare att de får den nu då tyvärr den bilaterala biståndsgivningen visar sådana beklagansvärda tendenser att stagnera eller t. o. m. gå tillbaka. Och det är betecknande att jag vet från min verksamhet i FN icke ett enda u-land som har tackat nej till ett finansiellt bistånd från IDA. Hjälpens kommer att behövas nu mer än någonsin i fortsättningen, och därför är det ytterst tacknämligt att i en situation, när man på grund av det rådande läget i den amerikanska kongressen ännu inte har kunnat få amerikansk bekräftelse på bidraget därifrån — det största av alla — till IDA, man från den svenska regeringens sida nu har föreslagit riksdagen att ändå göra den svenska påfyllnaden. Den kommer att fylla ett utomordentligt viktigt ändamål. Den kommer inte att gå till några kapitalistiska eller fascistiska diktaturer — den kommer att gå till folken i de fattigaste av de fattiga länderna på denna jord för att äntligen bidra till att möjliggöra för dem att få en start i sina ansträngningar att nå bättre levnadsförhållanden.

Det är alltså fel som det står i den kommunistiska motionen, att IDA:s verksamhet är "underordnad imperialistiska intressen", att organisationen "syftar till att upprätthålla ett socialt status quo" och att IDA "stöder reaktionära regimer". Detta, herr talman, är felaktiga påståenden, och det måste sägas klart ut till kammarens protokoll att så är förhållandet.

Nr 142

Onsdagen den
8 december 1971

*Svenska bidrag till
Internationella
utvecklingsfonden
(IDA)*

Onsdagen den
8 december 1971

*Svenska bidrag till
Internationella
utvecklingsfonden
(IDA)*

Herr SVENSSON i Malmö (vpk) kort genmäle:

Herr talman! Fru Thorsson är åtminstone hederlig nog att vidgå att det finns anledning till skarp kritik. Det har kanske ingen av de tidigare talarna gjort — det hade varit hälsosamt om de gjort det, för det sätter ju ändå kommunisternas initiativ här i en litet annan dager än vad herr förste vice talmannen Bengtson vill låta påskina.

Sedan är det sant att Indien har varit IDA:s största kund och under det senaste året alltjämt är det. Men det är också sant, fru Thorsson, att situationen 1970--1971 har förskjutits till Indiens nackdel och i första hand till Indonesiens fördel.

Jag har klart angivit, fru Thorsson, att de pengar som gick till Grekland, Turkiet och Spanien gick via banken och icke via IDA.

När det gäller uppgiften att jag skulle ha fel beträffande IDA:s stöd till Kongo-Kinshasa, som jag sade, finner jag, då jag lägger ihop projekten 6 miljoner, 5 miljoner, 7 miljoner och 10 miljoner att jag, med den sorts addition jag har lärt mig i skolan en gång, får 28 miljoner och inte, som fru Thorsson säger, 18 miljoner.

Sedan säger fru Thorsson — och det tycker jag är litet farligt, för här spelar hon på den sentimentala internationalismens känslor — att man skall inte bry sig om vilka regimer som finns i de länder som IDA:s pengar går till, utan man skall bara bry sig om folket. Men, fru Thorsson, just IDA:s pengar kännetecknas ju av att de betalas ut till regimerna, via regimer. Pengarna går inte till det indonesiska folket — de går till generalerna i Djakarta, och det är klart att de är väldigt glada åt att få pengar och vid varje internationell konferens ger de naturligtvis uttryck för sin glädje och vill att denna hjälp till deras regimer skall fortsätta.

Man kan fråga sig, som fru Thorsson också gör: Hur skulle det bli om de här länderna inte fick någon hjälp? IDA har ju gjort en utredning i Pakistan som jag nämnde men som ingen hittills har kommenterat. Den visade att inkomstutvecklingen snarast hade varit regressiv, och skall hjälpen resultera i den sortens verkningar, då kan man kanske vara utan den.

Fru THORSSON (s) kort genmäle:

Herr talman! Jag vet inte om vi kanske trots allt, herr Svensson i Malmö, har olika dokument framför oss. Jag har den senaste årsrapporten som för upp långivningen till den 30 juni 1971, och där står det väldigt klart i tabellen att Demokratiska republiken Kongo, dvs. nuvarande Zaire, har fått 18 miljoner dollar.

Sedan var jag glad att få höra av herr Svensson — för det var faktiskt litet svårt att följa med i det första inlägget — att han accepterade det som jag sade, att Grekland icke har fått någon IDA-hjälp alls, liksom att Indien är den största låntagaren i IDA.

Men det viktiga som jag nu vill säga är att jag inte är någon sentimental internationalist när jag hävdar att de här lånen inte går till regimerna utan till folken. Det finns nämligen ett orsaks- och verkanssammanhang, herr Svensson, som det kunde vara ganska intressant att diskutera en gång, när tiden inte är så långt liden som i kväll, mellan konservativa eller låt mig säga reaktionära regimer och levnadsstandarden i de länder det är fråga

om och där just en rätt insatt utvecklingshjälp kan medverka till att dessa folk kan skaffa sig en mera progressiv och en mera framåtriktad regim. Det är detta som vi skall bidra till.

Herr SVENSSON i Malmö (vpk) kort genmäle:

Herr talman! Då vill jag fråga: Är fru Thorsson så naiv att hon tror att pengar som utbetalas till general Suharto och hans ministrar kommer det indonesiska folket till godo, hur fattigt detta folk än är?

Beträffande rapporten säger fru Thorsson att hon har rapporten från den 30 juni 1971; jag råkar ha en rapport daterad den 30 september 1971. Mitt material är alltså något mera aktuellt än fru Thorssons.

Fru THORSSON (s) kort genmäle:

Herr talman! Jag skall gärna ge herr Svensson i Malmö en honnör för att han har hunnit skaffa sig färskare rapporter än jag.

Men jag är inte naiv i utvecklingssammanhang, herr Svensson. Jag vet vad jag talar om, eftersom jag har sett de konkreta problemen på nära håll. Och jag vägrar att karakterisera den nuvarande indonesiska regimen i samma ordalag som herr Svensson gör. Jag vet också att de bidrag som kommer till Indonesien gör sin nytta, bl. a. för att de – som jag sade i mitt senaste inlägg – bidrar till att väcka folk till att förstå vad det är fråga om, att förstå vad människorna kan skaffa sig i livet genom att aktivt medverka till och arbeta på att utveckla sitt eget land. Och det är den säkraste vägen för att i utvecklingsländerna få regimer av mera progressiv typ än vad som finns nu i åtskilliga av de länderna.

Detta är inte någon naivitet, herr Svensson, utan det är ett realistiskt sätt att se på utvecklingsproblemen i u-länderna av i dag!

Herr DAHLÉN (fp):

Herr talman! Utrikesutskottet har inte givit någon helt onyanserat positiv bild av den verksamhet det här gäller, och det finns ingen anledning för mig att kommentera den saken ytterligare. Men det är en annan liten sak som jag här vill ta upp och som möjligen kan nyansera debatten lite mer än vad herr Svensson i Malmö har försökt göra.

Herr Svensson gjorde sig till talesman för u-länderna, och då kan det ju vara av intresse att se vad u-länderna själva säger. För bara några veckor sedan hemställde 77-statsgruppen – som består uteslutande av u-länder och där praktiskt taget alla u-länder finns med – enhälligt till de rika länderna att öka sina bidrag till IDA, så att de skulle kunna uppnå de mål som de har gemensamma. Det är möjligt att de länderna i någon mån kan vara mera omdömesgilla om sina egna behov än vad herr Svensson är.

Herr förste vice talmannen BENGTSON (c):

Herr talman! För att undvika missförstånd vill jag framhålla samma sak som fru Thorsson, nämligen att jag aldrig någonsin har sagt att det är tillfredsställande med de röstregler som finns i Världsbanksgruppen. Men jag kanske också skall tillägga att det inte finns något land som har så många andelar att man kan bestämma själv, utan det måste till ytterligare ett stort antal för ett beslut.

Nr 142

Onsdagen den
8 december 1971

*Svenska bidrag till
Internationella
utvecklingsfonden
(IDA)*

Sedan tycker jag också det finns anledning att rätta till en sak. När herr Svensson i Malmö talar här, så låter det som om man sitter i IDA och skickar i väg ett antal miljoner till en regim någonstans i ett land. Så föll hans ord. I själva verket går ju pengarna till noggrant planerade projekt. Och då är det fullkomligt felaktigt som herr Svensson framställer det, att man skickar pengar till en regim. De skickas i stället till väl planerade projekt.

Vidare vill jag ytterligare understryka vad herr Dahln sade om 77-statsgruppens enhälliga begäran. Gruppen heter så fortfarande, men antalet stater är nu inte längre 77, utan gruppen består av 95 u-länder. Det är alltså 95 u-länder som står bakom den begäran som herr Dahln talade om. Det kan vara mycket lärorikt att tänka på det också. Och det är som sagt inte till regimerna där som pengarna går.

Vad sedan den kommunistiska motionen angår vill den ju inte ändra på stadgan, utan den är rent negativ. Som fru Thorsson sade vill den inte ge någonting till de fattigaste av de fattiga i vår värld.

Herr SVENSSON i Malmö (vpk):

Herr talman! Man kan diskutera många u-landsregimers representativitet för sitt folk. Många regimer i de länderna har under tidernas lopp upphöjt sig till representanter för folket.

Den indonesiska militärregimen, som har slagit ihjäl åtminstone 800 000 indonesier, räknar sig icke förty som berättigad att föra det indonesiska folkets talan. Det finns inget sådant samband mellan de flesta av de regimer som åtnjuter stöd från IDA och folken i de länderna. Och när svenska lönearbetares pengar utbetalas till sådana regimer har man anledning fråga sig hur mycket som rinner bort i form av korruption och hur mycket som används till projekt som har helt andra syften än att höja folkets levnadsstandard och att stödja folkets strävan efter ekonomisk och social befrielse. Så mycket kan vi väl säga att vare sig den indonesiska regimen eller general Stroessner i Paraguay eller general Ibarra i Ecuador eller någon av de andra potentater som herrarna vill slänga pengar i händerna på representerar folket, och de har helt andra maktpolitiska mål för sin politiska verksamhet än att höja folkens levnadsstandard och att befria folken politiskt och socialt.

Herr DAHLÉN (fp):

Herr talman! Herr Svensson i Malmö befinner sig nu på full reträtt, och det var ju en god sak med den här debatten. Han börjar nu erkänna att det givetvis finns en hel del u-länder, som också måste vara representativa för folken, som vill att IDA skall få mer pengar. Fortsätt nu, herr Svensson, att retirera när jag talar om att Cuba tillhör de där länderna – som herr Svensson tycker är så förskräckliga – som vill att IDA skall få mer pengar av de rika länderna.

Överläggningen var härmed slutad.

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels motionen nr 1519, och förklarades den förra propositionen vara med

överbägende ja besvarad. Sedan herr Svensson i Malmö begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Nr 142

Onsdagen den
8 december 1971

Den som vill att kammaren bifaller utrikesutskottets hemställan i betänkandet nr 15 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit motionen nr 1519 av herr Hermansson i Stockholm m. fl.

*Svenska bidrag
till Inter-
nationella ut-
vecklingsfonden
(IDA)*

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Svensson i Malmö begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 296
Nej - 17
Avstår - 10

§ 7 Föredrogs utrikesutskottets betänkande nr 16 i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående godkännande av fördrag om förbud mot placering av kärnvapen och andra massförstörelsevapen på havsbotten och i dennas underlag.

Utskottets hemställan bifölls.

På förslag av herr tredje vice talmannen beslöt kammaren uppskjuta behandlingen av återstående ärenden på föredragningslistan till morgondagens sammanträde.

§ 8 Herr tredje vice talmannen meddelade att civilutskottets betänkanden nr 26 och 27 samt jordbruksutskottets betänkande nr 61 skulle uppföras främst bland två gånger bordlagda ärenden på föredragningslistan för morgondagens sammanträde.

§ 9 Kammaren åtskildes kl. 23.16.

In fidem

SUNE K. JOHANSSON

/Solveig Gemert